

Historische Kring Maarssen

Maarssen, Hoge brug - Merwede kanaal

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**

MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757
Telefax: 0346-560 869

Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

beenmode lingerie badkleding

Langegracht 55 ☎ 0346 575343 3601 AK Maarssen

Inhoudsopgave

Colofon	2
Van de redactie	3
Kringnieuws	3
Dorpsgenoten in oorlogstijd - deel 9 - Fout in de oorlog... Kind in een NSB-gezin	4
De Langegracht te Maarssen - deel 25	7
Bevrijdingsdag 5 mei 1945	6
Eerste steen Maria Dommer Bejaardencentrum	9
Bloemenkwekers in Maarsseveen in de jaren dertig van de vorige eeuw	13
Diependaalsedijk - deel 3	16
'... Jonker van Seypveld, Heer van Vredegoed ...'	22
Panorama Vechtstreek, een tentoonstelling in Museum Maarssen over vier eeuwen Vechtstreek en Plassengebied in kaart gebracht	25
'Over de vecht'	28
De dia- en filmavond van de Historische Kring Maarssen, een (te) groot succes	28
Opburen - deel 1	29
Notulen - van de jaarlijkse algemene ledenvergadering	37
Uit de oude schoenendoos - nr. 26 - Openbare School aan de Breedstraat	40

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Colofon

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Bestuur: Benno Visschedijk, voorzitter
Ria Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346.575222
Aukje Wolters-Dekkers, penningmeester
Hans van Bommel
Henk Blaauw
Hanny Pouderoyen
Bert de Ruiter
Arie de Zwart

Lid van verdienste: C.W.P. Bloemendaal (27-02-2003), drs. W. Smits (10-02-1994)

Erelid: Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema (23-02-2006)
B. de Ruiter (21-02-2002)
J.H. Sagel (22-02-2001)
N. van Tricht (10-02-1994)
Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000)

Redactie: Netty Bertens-van de Wouw, Hondiusstraat 68, 3602 PJ Maarssen,
tel.: 0346.564696, e-mail: Netty.bertens@hccnet.nl

Immetje de Jong-Zijp, Albardastraat 2A, 3601 BN Maarssen,
tel.: 0346.561079, e-mail: jongzijp@wxs.nl

Bert de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen,
tel.: 0346.563599 **(verkoop losse nummers)** **ISSN: 1384-0967**

Lidmaatschap: Het lidmaatschap kost € 12 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april). Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met Aukje Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346.579940, e-mail: aukjewolters@hetnet.nl
Eventuele stortingen op ons gironummer 2907376 t.n.v. **penningmeester Historische Kring Maarssen.**

Werkgroep archief/bibliotheek: Hanny Pouderoyen, Fazantenkamp 576, 3607 DG Maarssen,
tel.: 0346.569133.

Werkgroep archeologie: Henk Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346.562425.

Website H.K.M.: www.historischekringmaarssen.nl

E-mailadres H.K.M.: H.K.M@hccnet.nl

Vormgeving en druk: Drukkerij Van der Louw, Berkel & Rodenrijs

Van de redactie

Over het algemeen hebben we veel positieve reacties gekregen op de vorige periodiek. Dat een aantal mensen aan de nieuwe lay-out moet wennen, begrijpen we. Leuk te merken dat zo velen zich betrokken voelen bij het blad.

Aanvullingen en correcties

Middels een e-mail werden we door mevrouw Karen van Vulpen erop gewezen dat in de vorige periodiek in het artikel 'De notabelen fietsten' op blz. 14 melding wordt gemaakt van 'aannemer Van Vulpen'. Ook in het artikel 'Een pakketje boeken cadeau' blz. 17 en blz. 18 komt de naam

Van Vulpen voor. Deze aannemer is haar opa en ze wijst ons erop dat de naam met een F wordt geschreven, dus Van Fulpen.

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.

De inhoud van de artikelen is voor verantwoording van de auteur.

U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 15 juni 2006.

NB Kopij voor de periodiek van november 2006 graag inleveren vóór 1 september.

Kringnieuws

Schenkingen aan de Historische Kring

Van mevrouw Broeke-Rijkse kregen we vier schoolfoto's, een foto van het personeel van de 'Kininefabriek' en een ansichtkaart. Bovendien kregen we van haar een fotoboekje met 'stills', dat zijn foto's van situaties uit een film, in dit geval de NTS-film uit 1957, die we onlangs met zoveel succes hebben vertoond. Ook de teksten en de rolverdeling van deze film uit de serie 'Kleine steden in Europa' zaten er bij.

Van de heer Theo Schouten ontvingen we een grote originele foto van de oude ophaalbrug die de voorloper was van de huidige Opburenbrug, bij het sluisje bij de voormalige kininefabriek.

De heer Van den Hoed uit Ruinerwold schonk ons een schoolfoto uit de veertiger jaren, diverse familiefoto's en een foto van een afgemeerd bootje bij Zand- en Grindhandel Van Dommelen aan de Binnenweg. Op de achtergrond is de 'Vetfabriek' te zien.

Van mevrouw Zwanink kregen we een serie 'Kijk op Maarssen' en enkele gebruiksvorwerpen.

De heer Kreton uit Breukelen gaf ons twee foto's van de voormalige molen De Oudstrijder in Tienhoven.

Al deze gulle gevers hartelijk dank.

Mochten er onder onze leden mensen zijn die zaken hebben die voor de Historische Kring interessant zijn: Wij houden ons aanbevolen!

Boekenmarkt ging niet door

Al enkele jaren organiseert de Historische Kring Maarssen op de eerste zaterdag in april een boekenmarkt. Dankzij de samenwerking met de winkeliersvereniging Bisonspoor konden wij een markt organiseren waarvoor bij kraamhouders en bezoekers grote belangstelling was. Dit jaar liep het wat moeilijker. Eind februari hadden we nog steeds geen duidelijkheid omtrent de voorwaarden waarop we de markt konden organiseren. We hebben toen de knoop maar doorgehakt, wachten kon niet langer. De markt werd afgeblazen!

We gaan voor volgend jaar op zoek naar een goede locatie, in het dorp of elders in de gemeente, zodat de markt dan weer gewoon kan doorgaan op de eerste zaterdag in april.

Dorpsgenoten in oorlogstijd

deel 9

Fout in de oorlog... Kind in een NSB-gezin

Half elf. De koffie staat klaar bij de familie Vlaanderen. Hij is behulpzaam in het keukenge-deelte in de weer. Zij zit in de stoel, de driepoot binnen handbereik. Nodig na een herseninfarct, nu vijf jaar geleden. Moeilijk... geeft ze toe. Ze somt op wat ze allemaal wel kan. En dat is de juiste instelling, weet ze. Els is haar voornaam. Een vriendelijk gezicht, lichte ogen achter brillenglazen. Het spreken gaat bedachtzaam. Via de zelfredzaamheid gaat het naar haar hobby. Kerstkaarten maken met één hand. Dan naar het gezin en de kleinkinderen. Wijzen naar foto's. De eigen familie komt in zicht en dan gaat het vanzelf over vroeger.

Een vage zon achter kleurloze bewolking. De kamer oogt licht, veel wit. Uitzicht over water. Heerlijk... zegt hij. Ben ik van jongsaf gewend. Ja... Els ook. De polder, de wijde in de jeugdja-ren. Voelde dat zo voor haar, was die jeugd zo ongerept?

Ze is de jongste uit een groot gezin. Haar oudste broer zou nu 85 jaar geweest zijn, achttien jaar ouder. Een generatieverschil... geeft ze toe. Toen de oorlog uitbrak was ze zowat drie jaar. Onwetend van de boze buitenwereld. Of toch niet? Ze vertelt - het gezin woont dan in het lanenkwartier - hoe ze tegen een roodharig buurjongetje staat te roepen... looie, looie! Ze kan de r nog niet zeggen. En de aangesprokene bakt er ook wat van als hij terugschreeuwt... esbe-er, esbe-er! Nee, dat is geen herinnering, moeder vertelt het haar jaren later. Zo zijn er meer verhalen over vroeger 'van horen zeggen'. Haar moeder is bijna altijd de bron. Niet dat er later veel gesproken wordt over de oorlogsjaren. Vader is NSB-er en eigenlijk al spoedig de deur uit, naar Duitsland. Het gezin wordt geweerd in de buurt. Na een paar jaar gaat moeder met de kinderschaar naar Duitsland, haar man achterna. Een oudere broer is al naar

Duitsland vertrokken. Moeder, drie meisjes en twee broers. Els denkt dat het de laatste twee oorlogsjaren betreft. Oh nee, dat was helemaal geen leuke tijd. Wonen in grote barakken. Nee, ze kan zich daar geen leuke dingen van herinneren. Els schudt beslist haar hoofd van nee. Zuur brood vond ze wel lekker. Vele jaren later op vakantie in Duitsland heeft ze nog geprobeerd die herinnering opnieuw te proeven. Nee, dat zure brood werd niet meer gemaakt. Mijn moeder vond het vreselijk, weet ze. Nee, ook in Duitsland was er in die tijd niet veel meer te eten. Bloemkoolsoep.

**OP DE HOEK VAN DE STRAAT,
STAAT EEN N.S.B'ER.
T'IS GEEN MAN, T'IS GEEN VROUW,
MAAR EEN RASPLEBEER,
MET EEN KRANT IN ZIJN HAND,
STAAT HIJ DAAR TE VENTEN;
EN VERKOOPT ZIJN VADERLAND,
VOOR ZES ROEIE SENTEN.**

Ze herinnert zich haar moeder, aldoor bezig met kleding herstellen, sokken stoppen, knopen aanzetten. Dat deed ze voor soldaten die aan de overkant van hun barak waren gelegerd. Zo kon er brood op de plank komen. Zuur (verdiend) brood, met recht.

Oorlogshandelingen. De barakramen rinkelen regelmatig kapot. De ramen worden dichtgeplakt. Met andere kinderen in een grote slaapzaal. Stromatrassen en een grijze paardendeken. Vlooiën en luizen.

De oorlog lijkt verloren te worden. Ze moeten op transport, met de trein terug naar Nederland. Ze heeft een afschuwelijke ervaring. De trein wordt vanuit de lucht plotseling beschoten en blijft stilstaan. Haar moeder sleurt haar naar buiten. Ze sleept de kleine Els mee over de grond. De spoordijk af en verder, ergens onder een heg schuilen. Moeder ligt half over haar heen, om haar te beschermen. Hoe lang het duurt, minuten die uren lijken. Terug in de trein, blijkt die doorzeefd met kogels. Als een vergiet... weet Els. Ze slaat de hand voor de ogen. We waren dood geweest als... De zin wordt niet afgemaakt. Snikken achter de hand.

De ellende gaat door. Ergens over de grens verdwijnt haar moeder. Later hoort ze dat die wordt afgevoerd naar het strafkamp in Amersfoort. Nee, geen afscheid. Met de anderen wordt Els naar De Boskamp in Soesterberg vervoerd. Zeven jaar en verweesd. Ziektes doen de ronde. Scabiës, met heftige jeuk en krabplekken. Difterie met keelpijn en koorts. Steenpuisten. Pijnlijke zweren. Els wrijft in haar hals en nek. Hier zaten ze. Ze werden hardhandig uitgeknepen. De kleine Els gilt... nu klaar... nu klaar? Nee, je krijgt geen chocola... is het snauwerige antwoord op het verkeerd begrepen vragen. Met andere kinderen in de rij in hun hansop. Bovenste knoop open, hemd laten zakken en daar komt iemand met aan een lange steel een dikke kwast. Eerst de ene kant en dan de andere kant met witte vette rommel (behandeling tegen scabiës) insmeren. Zo, klaar... hansop omhoog en naar bed. Els zegt... ik hoop dat mijn kinderen dit niet mee hoeven te maken. Het achtervolgt me

nog steeds. Verschrikte ogen, die het gebeuren opnieuw in beeld krijgen.

Naar Bussum in een kindertehuis. Het is hier kleiner en - belangrijk - minder onvriendelijk. Ze mag een keer naar Amersfoort naar haar moeder. Achter een hek, met rollen prikkeldraad ervoor - de afstand is zo'n twee meter - kan ze naar moeder zwaaien en haar iets toeroepen. Ook haar vader blijkt hier te zijn. Nee, die kende ze enkel van een fotootje. Haar vader... achter prikkeldraad. Na Bussum kunnen ze bij familie intrekken. Moeder is dan vrij gelaten. Met haar vijf kinderen in één slaapkamertje. Er volgt een tijd van dan hier en dan daar een onderkomen krijgen. Tenslotte in Tienhoven, waar Els geen kwaad woord over wil zeggen. Oh nee, hier had ze - eindelijk - het gevoel geaccepteerd te worden. Geen discriminatie. Of toch... Meester Knoot, hoofd van de openbare lagere school daar, weigert NSB-kinderen toe te laten. Meester Klop (bijzonder onderwijs) doet niet moeilijk. Acht jaar is ze dan en ze heeft een mensenleven meegemaakt. Nee, over dat verleden heeft ze maar weinig met anderen gepraat. Ja, met haar man natuurlijk wel. Nooit met broers of zusters.

Ook niet met haar ouders. Nou ja, sporadisch, met moeder. Vader hield de kaken op elkaar. Wilde onder geen beding terug naar Maarssen. In Tienhoven bleven ze wonen.

Vijf mei op de televisie, nu. Els hoort ze praten over die rotlui van de NSB. Alsof die allemaal wel zo rot waren. En die mensen die geen NSB-er waren, waren die dan allemaal even goed, waren daar geen slechte lui bij? Het klinkt bitter. Nee, haar vader heeft nooit joden aangebracht. Het was juist omgekeerd. Werd er bij hem geklikt... daar en daar zijn joden... dan ging haar vader ze waarschuwen: Maak dat je wegkomt! Els geeft toe. Ja, vader was NSB-er. Maar waarom werd hij NSB-er? In de dertiger jaren armoede en een uitzichtloze toekomst. Ze droogt de tranen. Met politiek heeft ze zich nooit willen bemoeien. De laatste paar jaar gaat ze weer stemmen, wel met de nodige twijfel. De kleine Els, het bange alleen gelaten meisje, heeft ze weggeborgen. In dit verhaal heeft die zich even laten zien en laten horen. De zorgende moederhand, die haar ooit in bange dagen vasthield, is nu veranderd in de driepoot, die steun geeft. Moedig voorwaarts.

Naschrift. Het getuigt van moed om met dit verhaal voor het voetlicht te willen treden. Dat de

betrokkene haar eigen naam niet genoemd wil hebben, verdient ten volle respect. Ruim zestig jaar na dato worden traumatische ervaringen nog steeds als zeer pijnlijk ervaren. Een zekere anonimiteit is dan de veilige schutsmantel.

Auke Hoekstra

Bevrijdingsdag 5 mei 1945

Op de dag dat Nederland werd bevrijd, 5 mei 1945, sneuvelden in Maarssen nog zes mensen, waaronder Wim van der Kooij. In onze periodiek van mei 2004 heeft Auke Hoekstra daarover geschreven. Hij beschrijft in dat artikel ook de verlovings van Wim met Jenny Hogenhout, die in Maarssen woonde, Straatweg 116. In dit huis waren later ook twee Canadese militairen ingekwartierd, Arnold Marsh uit Hamilton (Ontario) en Hector Marion uit Winnipeg (Manitoba). Als dank voor hun goede verzorging lieten zij een polsbandje met naam en een badge

van een baret achter bij de familie Hogenhout. Mevrouw Joan Meijer uit Heerhugowaard heeft zich verdiept in deze geschiedenis en daarbij contact gehad met Jenny Hogenhout. Vervolgens is ze op bezoek geweest bij de twee weduwen van de Canadese militairen. Daarbij bleek dat mevrouw Marion graag de spullen van haar overleden man zou willen terugkrijgen. Alles is naar haar opgestuurd, zodat na 61 jaar een in Maarssen achtergelaten badge en een armband weer terug zijn in Canada!

Benno Visschedijk

De Langegracht te Maarssen

deel 25

In het midden van het huis dat deze keer wordt besproken, nummer 47, bevindt zich een gevelsteen. Volgens deze gevelsteen stamt het pand uit 1685. Op bijgaande foto, nog van vóór de restauratie in 1973, is het schild met jaartal te zien. De voorgevel was toen nog wit gepleisterd. Genoemde restauratie heeft drie jaar geduurd en is in drie fases uitgevoerd. De eerste fase, in 1973, bestond uit de restauratie van het dak, de dakkapel en de eerste verdieping. De tweede fase vond plaats in 1974 en betrof de voorgevel en de stoep. De kosten voor zowel de eerste als voor de tweede fase waren ± f 35.000, --. In 1975 vond de derde fase plaats. Voor ruim f 30.000, -- werd zowel de achtergevel als de begane grond geres- taureerd. In totaal werd voor ruim een ton aan oude guldens in dit project geïnvesteerd. Door deze renovatie is de gracht weer een prachtig pand rijker geworden.

De restauratie

Niet alleen is de pleisterlaag verdwenen, maar ook zijn de raampartijen weer in ere hersteld. Onder is een vijftienruitsverdeling en boven zijn twaalf-ruitschuifvensters aangebracht. Tevens werd de dakkapel aanzienlijk vergroot. In de periode van 1881 tot 1899 was het pand verdeeld in een benedenhuis en een bovenhuis. Deze verdeling komt veel voor bij de panden aan de gracht. De eigenaren konden dan het bovenhuis verhuren. Deze extra inkomsten waren zeer welkom.

De bewoners

Vanaf 1849, het jaar waarin het stratenregister begint, kunnen we volgen welke bewoners in het pand hebben gewoond. Uit dit register blijkt dat in dat jaar het bovenhuis ook al werd verhuurd.

1849 De smidsknecht Antonius Smits woonde samen met zijn moeder beneden. Deze

Jannetje Smits-Keizer, een 'waschvrouw', was de weduwe van de kleermaker Hendrik Smits. In het bovenhuis woonde Jac. Kooiman, commies bij de Rijksbelastingen, samen met zijn drie kinderen. De naam van zijn vrouw wordt niet vermeld, waarschijnlijk was hij weduwnaar.

1871 Dit is de eerste aantekening in de bewonerslijst na 1849. In dat jaar worden drie namen genoemd: Johannes Swagers, Elsie Wolderveen en Gerardus J. Maureau. Deze laatste woonde vijf jaar daarvoor op de Kaatsbaan op het huidige nummer 20. Hij was de vader van de bekende schilder en wethouder Gerardus Th. Maureau. Deze meesterschilder woonde in 1911 op de Kaatsbaan nummer 16.

Na 1871 vindt er om de twee à drie jaar een wisseling van bewoners plaats: een kamerbehangen, een weduwe, een melkboer en een heibaas. Zij bewonen het huis tot 1890. De heibaas, met de mooie naam Adrianus de Ronville, houdt het al na twee maanden voor gezien. Hij wordt opgevolgd door een bouwkundige.

1903 Het huis wordt bewoond door de schoenmaker Cornelis van Doorn. Deze blijft er negen jaar wonen om vervolgens te vertrekken naar Emmaweg 38. In dit laatste huis blijft hij als meesterschoenmaker zijn vak uitoefenen tot aan zijn dood in 1947. Na Cornelis van Doorn komt er op nummer 47 een andere bekende telg uit een Maarssens geslacht wonen: de kanton- nier Willem Boot. Deze blijft er wonen tot 1938, dan verhuist hij naar de Kantons- weg 9. Tijdens de Tweede Wereldoorlog neemt wederom een bekende Maarssense

familie haar intrek op nummer 47: Adrianus Houssart. Hij kwam van de Maarsseveenschevaart. Eind 1946 vertrekt hij naar Utrecht.

1947 Jan van Zuidam woont er vervolgens vijfentwintig jaar om in 1972 naar de Jacob van Ruysdaelstraat te verhuizen.

De volgende bewoners hebben in de periode van 1881-1899 in het bovenhuis gewoond:

1881 De metselaar Jacobus Fonke

1892 De weduwe Maria van Vredendaal-Vermaak

1895 De spoorwegbeambte Herman Noltus en vier maanden later de schilder Gerrit J. van Vredendaal

In het stratenregister is de timmerman Jacobus Bouman de laatste bewoner van het bovenhuis die vermeld staat.

De huidige bewoners zorgen voor een goede staat van onderhoud van het pand.

Cees Bloemendaal

Eerste steen

Maria Dommer Bejaardencentrum

Inleiding

Vanaf 1836 was er in Maarssen een tehuis voor de verzorging van zes oudere vrouwen. De sluiting daarvan in 1959 kwam extra hard aan, want rond die tijd groeide de behoefte juist sterk aan een groter centrum voor ouderen. Na de nodige aanloopmoeilijkheden kon, dezer dagen precies 40 jaar geleden, de eerste steen gelegd worden voor het oorspronkelijke gebouw van het Maria Dommer Bejaardencentrum. Dat gebouw heeft intussen heel wat uitbreiding ondergaan. Het geheel is nu bekend onder de naam Woonzorgcentrum Maria Dommer.

Beknpte voorgeschiedenis

Maria Dommer woonde in het begin van de 19^e eeuw in het huis Vechtoever. In 1835 kocht ze het er naastgelegen Endelhoven. Zij stichtte er een tehuis voor zes oudere, arme vrouwen. Het stichtingsbestuur werd onder directie van de pastoor van Maarssen gesteld. Na de dood van Maria Dommer in 1840 ontstonden er moeilijkheden in het tehuis. Pastoor Bijleveld vertrouwde de stichting in die tijd toe aan de zusters van Onze Lieve

Afb.1 Mr. dr. Th.E.E. van Schaik heeft als bestuurslid van de Maria Dommerstichting en als wethouder van Sociale Zaken een duidelijke bijdrage geleverd bij de totstandkoming van het centrum.

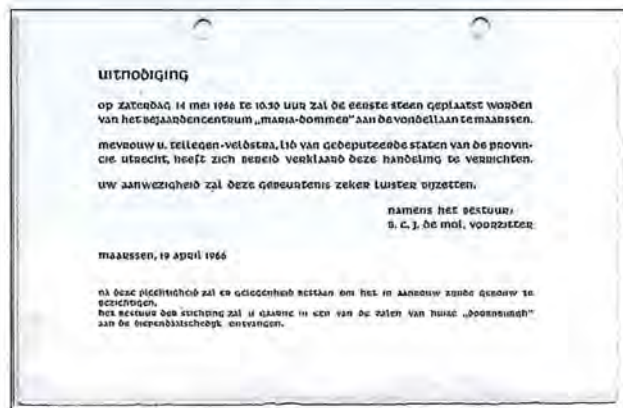
Afbeelding: De Magneet.

Vrouw in Amersfoort. In 1843 kwamen de eerste drie zusters naar Maarssen. Naast de verzorging van oude dames startten zij een bewaarschool (voorloper van de kleuterschool) en een naaischool. Na eerdere verboden kregen de zusters in 1869 toestemming lager onderwijs voor meisjes te geven. Endelhoven werd te klein. In 1882 werd Hoornoord (nu Nonnerie) aan de Langegracht gekocht¹⁾. Het huis kreeg de naam Maria Gesticht. Op het er achter liggend terrein, dat zich uitstreckte tot de huidige Nassaustraat, werd in 1883 het nieuwe gebouw voor de meisjesschool geopend, in 1884 gevolgd door een jongensschool. Tot 1 augustus 1959 werden door de zusters nog altijd zes oudere bewoonsters verzorgd. Toen, na 116 jaar, vertrokken zij uit Maarssen. Daarna ontstond bij de stichting het plan op een ander terrein een eigen

tijds tehuis voor ouderen te bouwen, waarin vrouwen en mannen van alle gezindten konden worden opgenomen en waarbij de verzorging niet meer door zusters maar door leken zou gebeuren. Daartoe werd het bestuur van de Maria Dommer Stichting, dat bestond uit deken A.M. Jansen, de heren J.G. van Rijn en J. van Veldhuizen, uitgebreid met de heren J.W.G. Kuijper, B.C.J. de Mol, Th.E.E. van Schaik en M.F.M. van Seumeren.

Het nieuwbouwplan

Nadat op 28 oktober 1960 de meerderheid van de gemeenteraad besloten had

Afb. 2 Uitnodiging.

Afbeelding: familie Van Veldhuizen.

medewerking te verlenen aan de Maria Dommer Stichting bij het vestigen van een bejaardencentrum in Maarssen, kon uitgekeken worden naar geschikte bouwgrond. Eind 1961 werd een stuk weiland gekocht, dat begrensd werd door een deel van de Diependaalsedijk en de Ariënslaan. De Amsterdamse architect Jelle Abma kreeg de opdracht voor het ontwerp. De overheid stelde nogal wat extra eisen, waardoor een aantal veranderingen van de originele plannen nodig was. Eind 1964 besloot de gemeenteraad de Maria Dommer Stichting aanvullend ca 1600 m² grond aan de Vondelstraat te verkopen voor f 7,40 per m². Gedeputeerde Staten vonden dit bedrag te laag. Op 3 maart 1965 werd overeenstemming bereikt over een bedrag van f 10,-. De gemeente kocht op haar beurt ca 650 m² aan de kant van de Diependaalsedijk van de Stichting terug voor eveneens f 10,- per m².

De stichting moest in verband met de bouw van het centrum een miljoen gulden lenen. De geldschieter eiste een borg voor het te lenen bedrag. Aan de gemeente werd gevraagd borg te willen staan. Bij de besprekingen daarover in het vroege voorjaar van 1965 verloor de stichting een belangrijk deel van de zelfstandigheid op financieel gebied.

"De Maria Dommer Stichting zal binnenkort geen stap meer kunnen doen zonder medeweten van burgemeester en wethouders. Dat is heel in het kort samengevat de strekking van de nieuwste garantiebepalingen met betrekking tot de door de stichting met de gemeente aangegane borgstelling ten aanzien van een te sluiten lening van één miljoen gulden. De financiën, het beheer en de exploitatie van het door de stichting te realiseren bejaardencentrum zullen volledig onder controle van b. en w. komen, met de gebouwen en andere eigendommen als onderpand. Met deze verscherpte garantiebepalingen, waarmee de stichting reeds heeft ingestemd, is tegemoet gekomen aan de wensen van Gedeputeerde Staten ..." ²⁾

Uiteraard zou de bevoogding worden beëindigd op het moment dat de stichting geen verplichting ten opzichte van de gemeente meer had in verband met de leengarantie. Het stichtingsbestuur nam met het aanvaarden van deze bepalingen geen geringe verantwoordelijkheid op zich. De

gemeente had zich wel garant gesteld voor rente, aflossing, boeten en kosten van de lening van een miljoen, maar de stichting verplichtte zich er voor te zorgen dat de gemeente niet daadwerkelijk tot betaling behoefde over te gaan. De kosten dienden betaald te worden uit eigen inkomsten van de stichting en bijdragen van particulieren. Tenslotte kon pas in het midden van 1965 met de bouw worden begonnen. Ongeveer acht maanden later, rond 1 maart 1966, bleek er echter een half miljoen gulden extra nodig. Ook daarvoor werd aan de gemeente garantie gevraagd. Ging het hier werkelijk om een onvoorzien tekort of was er sprake van tactiek door eerst de garantie voor een miljoen binnen te halen, dan de bouw te beginnen en toen deze al acht maanden bezig was en er geen weg terug meer was om een extra garantie te vragen! Wanneer de raad deze niet zou verlenen, betekende dat onherroepelijk een ernstige vertraging in de bouw, zo bleek uit het betoog van wethouder Van Schaik. Na aanvankelijke tegenstand aanvaardde de raad het nieuwe voorstel.

De eerste steen

Dit raadsbesluit maakte de weg vrij voor de realisering van het totale project. En dat betekende dat toen met zekerheid de datum voor de plechtigheid van het leggen van de eerste steen kon wor-

Afb. 3 Nadat de heer Van Schaik de oorkonde had voorgelezen, werd deze door voorzitter De Mol met behulp van aannemer Van den Engel in een loden koker geplaatst. Vervolgens assisteerde de heer Van den Engel loodgieter en brandweerman Westerhof bij het dichtsolderen van de koker.

Foto: de heer Th. Hoitink.

den vastgesteld. De bestuursleden van de stichting in de 60er jaren verdienen zeker een woord van waardering. Zonder hun deskundigheid op verschillende terreinen en zonder hun doorzettingsvermogen zou het centrum er toen niet gekomen zijn.

Op zaterdagochtend 14 mei 1966 om half elf heeft oud-plaatsgenote, gedeputeerde van de provincie Utrecht, mevrouw U. Tellegen-Veldstra, de eerste steen gelegd. De tekst van deze steen luidt: *"Als de Heer het huis niet bouwt, werken de arbeiders tevergeefs"* ³⁾. De plechtigheid vond plaats in de toekomstige hal, waarin deuren en ramen nog ontbraken, zodat de stichtingsvoorzitter, dokter B.C.J. de Mol, een grap kon maken over de perfecte airconditioning van het gebouw. Er waren vertegenwoordigers aanwezig van tal van op maatschappelijk terrein werkzame plaatselijke instanties en verenigingen, alsmede de plaatselijke geestelijkheid. *"Achter de steen werd een door brandweerman Westerhof ter plaatse dichtgesoldeerde loden koker ingemetseld met als inhoud de gebruikelijke (gangbare) pasmunt en een zeer fraai door zuster Elisabeth van de orde der Kannunnikessen van Doornburgh gekalligrafeerde oorkonde"* ⁴⁾. De tekst daarvan was tevoren voorgedragen door wethouder mr. dr. Th. E.E. van Schaik. Uit het volgende citaat komen we iets te weten over de inhoud daarvan: *"...op de veertiende dag van de vijfde maand van het jaar onzes Heren 1966, in het achtentiende regeringsjaar van H.M. Juliana, Koningin der Nederlanden, in het derde jaar van het pontificaat van Paus Paulus VI, ten tijde van het pastoraat van Monseigneur Antonius Maria Jansen, terwijl Hendrik Jan de Ruiter burgemeester van Maarssen was ..."*, vond de plechtigheid plaats. Er staat ook in dat Jelle Abma tekende voor het architectonisch geheel en dat het werk werd uitgevoerd door plaatselijk aannemer W.J. van den Engel en zijn medewerkers. De handtekeningen van de architect, van de aannemer en van zijn medewerkers werden met de oorkonde ingemetseld. Na de plechtigheid hebben alle genodigden het in aanbouw zijnde complex bezichtigd. Het bestuur van de Maria Dommer Stichting heeft daarna zijn gasten ontvangen in een der zalen van huize Doornburgh.

Afb. 4 Zojuist heeft mevrouw U. Tellegen-Veldstra (rechts) de eerste steen geplaatst met hulp van burgemeester De Ruiter en de heer Van den Engel. Achter de eerste steen ligt de loden koker waarin zich ook de lijst met handtekeningen van aannemer Van den Engel en zijn 22 medewerkers bevindt.

Foto: de heer Th. Hoitink.

Tot de opening

Drie maanden later, half augustus 1966, werd zuster G.A.B. Haverkamp benoemd als directrice. In het najaar bezocht ze alle gegadigden die op de inschrijvingslijst stonden minstens eenmaal. Zij kwam aan het hoofd te staan van circa 20 personeelsleden die tezamen 128 inwoners van het centrum ter zijde zouden staan. Het basispensioentarief werd geschat op 350 à 400 gulden per maand voor bewoners van éénpersoonsskamers (exclusief bewassing en zakgeld). Vijf maanden voor de officiële opening waren alle plaatsen al bezet, waaronder de 15 appartementen voor echtparen. Er moest toen al een wachtlijst worden aangelegd. Gefaseerd vanaf maandag 8 mei 1967 werd het centrum ingebruikgenomen. Zaterdagmorgen 3 juni om 10.30 uur werd het officieel geopend door burgemeester De Ruiter.

Nawoord

Terwijl de onderhandelingen over de aanpassingen en de financiering van het te bouwen Maria Dommer Bejaardencentrum in volle gang waren, werd in oktober 1963 door de gemeente het plan geopperd om elders, maar op niet te grote afstand van dit centrum, een bejaardendorp te bouwen. De heren Van Gelder en Van Schaik, respectievelijk ambtenaar en wethouder van sociale

Afb. 5 Het Centrum in aanbouw in juni 1966, ongeveer een jaar voor de officiële opening.

Foto: de heer Th. Hoitink.

zaken, lichtten op 15 oktober de plannen toe. De gemeente wilde voor de realisering van het plan het pand Endelhoven met bijbehorende grond kopen van de heer G.P. de Rijk voor f 157.500,-. De totale oppervlakte bedroeg 1 ha 17 are 10 ca ⁵⁾. Maar pas rond 1 maart 1966 werd een overeenkomst met de heer De Rijk gesloten, waarbij de gemeente verklaarde tot de koop over te gaan zodra er duidelijkheid was of er gebouwd mocht worden. *"Tijdens besprekingen tussen kollege en stichting Bejaardenzorg Maarssen is gekonstateerd, dat het stichten van een passende bebouwing voor bejaarden met een daarbij behorend verantwoord beplantingsplan in beginsel voor mogelijk wordt gehouden"* ⁶⁾. Gedacht werd aan een dorpje van 30 kleine woningen, met drie kamers voor echtparen en twee voor alleenstaanden. Bij ieder huis zou een tuintje komen. Het provinciebestuur keurde tenslotte de mogelijkheid van bebouwing van dit gebied goed. De gemeente kocht dus het terrein. En hoewel het duidelijk leek dat de gemeente van meet af aan de intentie had er een bejaardendorpje te bouwen, ... kwam het er niet ⁷⁾!

Arie de Zwart

Bronnen:

- a. Informatie van de heer Michel van Schaik, directeur van het Woonzorgcentrum Maria Dommer.
- b. Een aantal afleveringen van het Maarssense weekblad De Magneet uit de jaren zestig.

c. Jubileumboekje Maria Dommer Stichting, door Annemarie Ettehoven, uitgave 1992.

d. Marja Hatzmann: Het ontstaan van de Rooms-Katholieke school in Maarssen. Periodiek H.K.M. jaargang 23, nummer 1, blz. 11.

Met dank aan de familie Van Veldhuizen en de heer Th. Hoitink voor het beschikbaarstellen van illustraties.

Noten:

1. Hoornoord met het bijbehorende terrein werd in Maarssen veelal 'De Grote Omloop' genoemd. Het gebied reikte tot de huidige Nassaustraat (in de 18e eeuw Diependaalsedijk genoemd). Het werd aan de ene lange zijde voor een groot deel begrensd door de Kaatsbaan. Dat deel was tot 1870 onbebouwd. Het overgrote deel van het verkeer was voetgangersverkeer. Iedere meter telde! Heel begrijpelijk is het dat men zocht naar kortere wegen. De behoefte was dan ook groot om bij het onbebouwde deel, op weg naar wat nu de Nassaustraat is, de weg af te steken. Een schutting verhinderde dat. Men moest om het hele terrein lopen. Vandaar de naam. De herkomst van de naam Hoornoord heeft zeer waarschijnlijk niet te maken met de daar vroeger aan de overkant van de Vecht gelegen brouwerij De Eenhoorn. In het archief van de Maria Dommer Stichting bevindt zich een akte, met inventarisnummer 59, waaruit blijkt dat ds. Wilhelmus Eenhoorn in 1750 eigenaar is van De Grote Omloop. Zijn achternaam vormt, zo goed als zeker, de oorsprong van de naam Hoornoord. Dit archiefstuk bevestigt wat de heer E.A.J. van der Wal in de open monumentenmap van 1994 beschreef.
2. De Magneet van 16 april 1965.
3. Gedeelte uit psalm 127 onberijmd.
4. De Magneet van 20 mei 1966.
5. Voor de duidelijkheid: 1 ha is een stuk van 100 m bij 100 m, 1 are is 10 m bij 10 m, 1 ca is 1 m bij 1 m.
6. De Magneet van 25 februari 1966.
7. Maar het idee van een centrum waar ouderen in principe zelfstandig kunnen wonen, is sinds die tijd niet losgelaten. Bij de grote renovatie van het Maria Dommer Bejaardencentrum in de jaren 1990-1992 is ook de bouw gerealiseerd van 47 aanleunwoningen. In de komende maanden worden nog eens 36 appartementen voor ouderen opgeleverd.

Bloemenkwekers in Maarsseveen in de jaren dertig van de vorige eeuw

Als je een oude krant uit de jaren dertig leest, die uitgegeven werd in De Over-Betuwe, dan verwacht je niet zo gauw iets over Maarsseveen te vinden. De praktijk wijst anders uit! In De Over-Betuwe waren in de jaren dertig verscheidene fruit- en groenteveilingen actief en in de De Betuwe werd ook nieuws van elders overgenomen als het gaat om de teelt en de veiling van fruit, groenten en bloemen. Vermoedelijk om de Betuwse tuinders te informeren over wat zich elders afspeelde en om hiermee hun voordeel te kunnen doen. Op zaterdag 20 april 1928 kunnen we dan ook in de De Betuwe lezen dat, op de voorafgaande maandag, Kuyvenhoven als eerste dat jaar perziken had aangevoerd op de Bloemen- en Plantenveiling 'Utrecht en Omstreken'. Net als Brink had ook Kuyvenhoven een gemengd bedrijf, naast fruit ook bloemen, zo blijkt uit verder onderzoek ¹⁾.

Het gaat hier om Willem Kuyvenhoven, geboren op 27-8-1887 te Naaldwijk en gehuwd met Dirkje van Zwieten, geboren op 9-6-1889 te Leiderdorp. Het echtpaar kwam op 23 oktober 1920 vanuit Breukelen naar Maarsseveen met als nieuw adres Zandpad 154. In 1930 beschikte Kuyvenhoven, aangeduid als tuinder, over 2,5 hectare eigen grond, onder meer bestaande uit 60 are boomgaard en 50 are grasland, ook in gebruik als boomgaard. Dat het hier om een aanzienlijk glastuinbouwbedrijf ging, bewijzen de 400 éénruiters platglas en de 1.100m² verwarmde en 3.500m² onverwarmde kassen (het zogenaamde staand glas).

Twee jaar later verscheen in het Handelsblad voor den tuinbouw, vermoedelijk geschreven door hoofdredacteur Dix, een verslag van een reis langs Utrechtse kwekerijen. Hierbij kwam hij ook langs Maarsseveen waarvan hij niet wist "dat in die plaats zoo'n mooie kwekerij te vinden was". Oorspronkelijk was het een fruitkwekerij van mr. Willem Barend Westerman geweest, overgenomen

door Kuyvenhoven ²⁾. Hij zette met succes de fruitkwekerij voort. Er stonden enkele kassen met perziken, waar onder andere het ras Vroege Montagne werd geteeld. Van dit ras was zelfs een 'vlucht' van meer dan tien meter lengte te bewonderen. In de druivenkassen met een lengte van 67 meter hingen duizenden trossen van het blauwe druivenras Black Alicanthe, vele met een gewicht van een kilo of meer. Inmiddels was Kuyvenhoven ook met de bloemen- en plantenteelt begonnen. De nadruk lag hierbij op primula obconica gigantea of grandiflora ³⁾. In 1932 werden hiervan zo'n tienduizend stuks aan de Utrechtse bloemenveiling afgeleverd. Om nog wat meer cijfers te noemen van wat er geteeld werd: 5.000 cyclamen, 3.000 cineraria's en 6.000 hortensia's en verder varens en witte fresia's en perkplanten als salvia's, ageratum, violen en begonia's. Ook chrysanten teelde Kuyvenhoven; ten tijde van het bezoek waren alleen nog flinke partijen troschrysanten aanwezig.

Maar wie was Westerman nu eigenlijk? Mr. Willem Barend Westerman was op 6-3-1870 geboren te Batavia en gehuwd met Trinette Petronella Dorothea Maria Smithuijsen, geboren op 17-5-1867 te Amsterdam. Op 15 november 1904 vestigden zij zich, komende uit Loenen, in Maarsseveen om in 1920 te vertrekken naar Maarssen. Zijn beroep was vruchtenkweker. Maar als we kijken naar de afgegeven bouwvergunningen, dan komen we iets leuks te weten. Op 1910 krijgt Westerman toestemming een schuur met bergplaats voor karren en een varkensmesthok te bouwen op... kwekerij Cromwijk! In 1912 werd ten behoeve van deze kwekerij een watertoren en een machinegebouw gebouwd en een loods verbouwd. Dus de vruchten- en bloemenkwekerij van Kuyvenhoven stond bij Cromwijk.

Naast Kuyvenhoven zijn nog meer tuinders in Maarsseveen actief geweest, bijvoorbeeld Heinsi-

us en Zijlstra. In een rapport, daterende uit 1934 worden in de bloemen- en boomkwekerijbranche vermeld:

G.A. v.d. Werff, boomkweker, Zandpad 7

H.J. Heinsius, Zandpad 9, bloemenkweker en -trekker ⁴⁾

W. Kuyvenhoven, Zandpad 29, bloemenkweker en -trekker

W. Baldee, Zandpad 28, bloemenkweker ⁵⁾

M. van Asselt, Zandpad 25, bloemenkweker ⁶⁾

S.H. Zijlstra, Zandpad 17, bloemenkweker ⁷⁾

J. Hardeman, Nimmerdorlaan 1, bloemenkweker ⁸⁾

B. te Water, Vaartdijk 21, bloemenkweker ⁹⁾

W. Kraay, Kortelaan 2, bloemenkweker ¹⁰⁾

Ik houd mij aanbevolen voor meer informatie over deze en eventueel andere bloemenkwekers in de gemeente Maarssen.

Ron van Maanen

E-mailadres: r.v.maanen@geldermalsen.nl

Noten:

- 1) Ron van Maanen, in dit tijdschrift 'De Maarssense bloemenkweker Brink 1911-1940', 2005-2, p. 54-56 en 'Nogmaals de Maarssense bloemenkweker Brink', 2005-4, p. 91-92.

- 2) In dezelfde periode werd in 1936 in Naaldwijk door het vermoedelijke familielid Jacobus Marinus Kuyvenhoven, geboren te Naaldwijk op 24-8-1906, een bloembollen-, bloemen- en groentekwekerij opgericht. Dit bedrijf werd in 1995 beëindigd.

- 3) *Primula obconica* behoort tot de familie van sleutelbloemen. *Ageratum* en *cineraria* en bijvoorbeeld chrysanten behoren tot de familie *Asteraceae/Compositae* (samengesteldbloemigen). *Cineraria* is bekend als kruiskruid en wit askruid. *Ageratum* is afgeleid van het Griekse *Ageratos* dat 'niet oud' of 'eeuwig jong' betekent.

- 4) Hendricus Johannes Heinsius, geboren op 12-6-1909 te Maarsseveen en gehuwd met Catharina Henriëtte Bockmeulen, geboren op 17-6-1915 te Utrecht. In de telling van 1930 aangeduid als 'zonder beroep'. Bezat 50 are eigen grond, waarvan 25 are in gebruik was als boomgaard. Er waren toen 48 éénruiters aanwezig. Zijn theoretisch netto weekinkomsten als bloemist bedroegen in 1940 f 8,27. Het bedrijf bestond uit 16,85 are bloementeel op de volle grond, 260m² onverwarmd platglas voor de bloementeel en een 1.175m² grote verwarmde teeltkas voor snijrozen. De plaats van vestiging aan het Zandpad, vermeld in zijn steunformulier, klopt met het bevolkingsregister. Als we Munnig Schmidt er op naslaan, dan kan hier nog wat aan worden toegevoegd. In 1912 kocht

H.J. Heinsius sr. voor f 7.500 van de gebroeders Van Bommel het buiten Geesberge, staande en gelegen aan het Zandpad 23.

Op het terrein werd een kwekerij gesticht en door zijn zoon werden rozen gekweekt. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen deze kassen grotendeels verloren. Na 1948 werd een cafébedrijf in Geesberge gevestigd. In 1930 werd een bouwvergunning afgegeven voor twee kassen, een verwarmingsgebouw en een kolenbergplaats.

5) Wijnand Baldee, geboren op 28-7-1890 te Breukelen was gehuwd met Maria van den Bos, geboren op 7-4-1893 te Monster. Op 14-10-1930 vestigden zij zich, komende vanuit Breukelen op Zandpad nr. 28. Volgens de tellingen van 1930 had hij 1,5 ha gepacht en bezat hij 1.200 éénruiters. Baldee kweekte onder meer tulpen! Op 19-5-1933 werd namelijk vermeld dat hij al 2 jaar bezig was met de tulpenkwekerij met een oppervlakte van 33 are. Een maand later bleek hij dit te doen in samenwerking met A. v.d. Bos, wonende op de 's Gravenzandscheweg 67 te Naaldwijk. Er is dan sprake van 31 are vroege tulpen en 2 are late tulpen en 1,1 ha tuinbouw.

6) In 1930, volgens de telling, was hij tuinder met 30 are eigen tuin en 500 éénruiters.

7) Sipke Hans Zijlstra, geboren op 16-9-1882 te Leeuwarden en gehuwd met Hedwig Agnes Jünemann, geboren 18-10-1882 te Haele, Duitsland. Op 27-3-1924 vestigden zij zich, komende vanuit Amsterdam, in Maarsseveen. In het bevolkingsregister staat hij vermeld als pensionhouder en boekhouder-kassier. In 1925 werd een bouwvergunning afgegeven voor de bouw van een bloemenkas en een bergplaats. In 1930 werd in de telling van het grondgebruik Zijlstra aangeduid zonder beroep. Hij bezat 50 are eigen grond, waarvan 25 are in gebruik was als boomgaard. Er waren 220 éénruiters, 120m² verwarmd en 100m² onverwarmd staand glas aanwezig. Datzelfde jaar wilde Zijlstra zich abonneren op het bekende Handelsblad. Dat ging destijds niet zomaar. Er was in feite sprake van een ballotage door andere abonnees. De uitgever publiceerde drie keer achter elkaar de namen van aspirant-abonnees en pas wanneer er geen protesten binnen kwamen, dan werd men als abonnee toegelaten. Het postadres van Zijlstra was het postkantoor. Bij toeval komen we

zo ook de naam van zijn kwekerij te weten 'Zonne-spark'. Op 17 mei 1934 schreef de burgemeester van Maarsseveen dat Zijlstra, vanwege financiële moeilijkheden, een bloemisterij was begonnen. Helaas was de bijlage bij deze brief niet aanwezig, in 1925 mocht echter al een bloemenkas worden gebouwd. Op 4 juni meldde de burgemeester dat vanaf dan de bloemisterij door E.D. Sigris was gehuurd.

8) In 1930 volgens de telling tuinder met 1,96 ha eigen grond (waarvan 1,76 ha in gebruik als tuin) en 500 éénruiters. In 1938 is sprake van Jan Hardeman, tuinder, wonende aan de Diependaalsedijk 54 met een theoretisch netto-weekinkomen van f 5,98 en 200 ramen = 300m² onverwarmd platglas voor groenteteelt, die pit- en steenvruchten teelde en late aardappelen.

9) Gelijk aan C. te Water, in 1930 volgens de telling tuinder met 1,25 ha eigen grond en 325 éénruiters. In 1938 woonde tuinder Cornelis te Water aan de Vaartdijk 21 met een theoretisch netto weekinkomen van f 7,28 en 350 ramen = 585m² onverwarmd platglas voor groenteteelt.

10) In 1930 volgens de telling, tuinder met 40 are eigen grond en 100 éénruiters.

Bronnen:

'In en om de Bloemen- en Plantenveiling te Utrecht' in: Handelsblad voor den Tuinbouw, november 1932, p. 700-701.

Archief Directie voor de Landbouw: Economische Aangelegenheden 1813-1945 inv.nr. 161 (Nationaal Archief).

Archief Directie voor de Landbouw: Tuinbouw 1882-1957 inv.nrs. 236 en 256 (Nationaal Archief).

Archief Kamer van Koophandel Delft Handelsregister 1921-1995 inv.nr. 385 (Nationaal Archief).

De Betuwe. Nieuws- en advertentieblad. (Bezit familie Herberts, Elst).

Archief gemeente Maarsseveen 1818-1949 voorlopige inv.nrs. 11-14 en het bevolkingsregister (Streekarchivariaat Vecht en Venen, locatie Maarssen).

E. Munnig Schmidt en A.J.A.M. Lisman. Plaatsen aan de Vecht en de Angstel. Alphen aan den Rijn, 1982.

Diependaalsedijk

deel 3

Inleiding

Het eerste deel ging over de 18e eeuw. In het tweede stond de 19e eeuw centraal. Nu wordt aandacht besteed aan het begin van de 20e eeuw. Er wordt hierbij onder meer gebruikgemaakt van de beschrijving in 1972 door de heer P.G.F. Reith van Maarssen rond 1900 en van het boek Willem van Leusden, een verhard romanticus, door Dick Adelaar e.a. uit 1990.

Afb. 1 Links café Booth met stalhouderij en waag, daarna het huis van klompenmaker Beutener. Rechts slager Dorresteyn. Zie ook afb. 2.

Wandeling over de Diependaalsedijk rond 1900: 1)

Vooraf

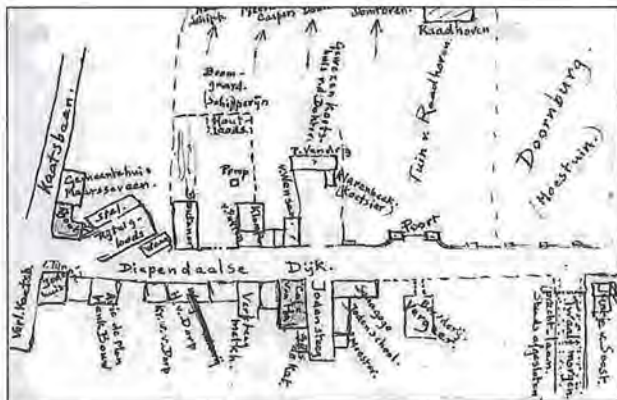
Het is goed als we 'meewandelen' met de heer Reith om te proberen ons enigszins te verplaatsen in die tijd. Als hulp daarbij volgt nu een heel beknopte beschrijving van enkele bezigheden, personen en situaties in Maarssen rond 1900. Arie Soestbergen haalde met zijn hondenkar vuilnis op en ledigde 's nachts ook beerputten. Hij veegde met z'n lange bezem, van bijeengebonden dunne takjes, straten en wegen aan. Zoals nog zal blijken was dat zeker geen loze bezigheid. Verder deed hij dienst als dorpsomroeper. Hij sloeg daarbij om de 20 meter op een

koperen bekken en schreeuwde vervolgens z'n boodschap, bijvoorbeeld dat er aardappels te koop waren op een schip dat bij de brug lag afge-meerd. Slechts enkele mensen konden gebruikmaken van elektriciteit en van een primitieve telefoon. Voor drinkwater moest men nog de pomp of de welwaterput gebruiken. De straatverlichting bestond in de kom van het dorp uit hier en daar een gaslantaarn. De lantaarnopsteker stak ze één voor één aan met een fakkeltje op een lange stok, die voorzien was van een haakje om het gaskraantje open te trekken. 's Avonds om 10 uur werden ze weer gedoofd. Bij volle maan werden de lantaarns niet aangestoken. Een fiets was nog een statussymbool en een passerende auto was een bezienswaardigheid waarvoor het werk werd onderbroken. Fietsen op de grachten was tot 1902 verboden. Het is de tijd van nog echte groenteboeren, die zelf de te verkopen groenten teelden, zoals de heer Van Laatum in 'De Lanen' ²⁾, op de plaats waar het huis Diependaal had gestaan. De barbier kwam bij mannen, die het konden betalen, aan huis om ze te scheren voor drie cent per keer. De heer Houssart van de Langegracht was zo'n barbier, die dat werk combineerde met 'aanspreker' of 'doodbidder' zijn. Hij ging van huis tot huis met zo'n sombere boodschap en hij was dan in het zwart gekleed, een vest met witte bef, een zwarte jas met heel spits uitlopende slappen, zwarte kuitbroek met nikkelen gespen, zwarte kousen, lage zwarte schoenen met grote gespen. Op het hoofd had hij een soort platte zijden steek met van achteren een lang breed rouwlint dat hij gracieus over de arm droeg. Hij had zwarte handschoenen aan, ook in de zomer. De oude grijze Gerrit Witzel uit de Kaatsbaan haalde bij het station met kruitwagen of karretje goederen op, die hij bij de mensen thuis bezorgde. Klompenmaker Beutener had zijn bedrijf aan het begin van de Diependaalsedijk. Op vaste tijden stond er een stapel

van paren klompen op de Langegracht, ongeveer één meter van de walkant. Er moest ruimte zijn voor de jagers van de trekschuit. De klompen werden vervoerd door één van de Maarssebeurtschippers, Van Heezik, Reimus of Boelhouwer. Het was ook de tijd waarin de alom gewaardeerde mevrouw Van Tricht aan het einde van de Verlengde Kaatsbaan woonde, met haar zieke man en vijf kinderen. Zij moest hard werken als wasvrouw, werkvrouw. 's Morgens was ze heel vroeg op en fungeerde dan als porster. Overdag ventte ze met turf en briketten, daarnaast had ze een water- en vuurwinkeltje. Op straat konden vaak de minzaam groetende Nieuw hervormde dominee Sanders tegenkomen, gekleed in onberispelijk zwart met hoge lederen hakken. Hij had altijd een ebbenhouten wandelstok met een gouden knop bij zich. De heer Reith beschreef het straatbeeld anno 1900 als volgt: "Het was een straat waar de straten is niet druk; behalve voetgangers en dan een équipage of huurrijtuig, een rijtuig, een wagen of hondkar. Soms wat vee of een kar met een kudde van vijftig tot honderd schape. Al die dieren laten het nodige op straat. De voormiddag staat in het teken van de markt met melk, groenten, vis, hout en turf, aardappelen, fruit enz. Ze hebben handwagons met een trekhond ervoor of met twee personen die ook weer het hunne op de straat doen. Tussen al die honden een geweldig gebel en gekef tegen elkaar".

De wandeling

We starten op de kruising met de Kaatsbaan. Naar rechts was de Achterdijk (nu Nassaustraats) naar links de Diependaalsedijk. In de volksmond werd rond 1900 de laatste naam niet gebruikt. Het eerste deel, voor zover aan beide zijden bebouwd, werd ook Achterdijk genoemd. Het gedeelte van de Diependaalsedijk daarna noemde men 'De Lanen'. Laten we verder voor beide delen de naam Diependaalsedijk gebruiken. Het eerste pand links was de ruituigen- en paardenstalling

Afb. 2 Tekening behorend bij de wandeling van de heer Reith.

Afbeeldingen; collectie Museum Maarssen.

van Boot, met een klein 'pleintje' vóór de ingang (afb. 2). Achteraan ingebouwd een waag voor vee³⁾. Het geheel hoorde bij het laatste huis op de Kaatsbaan, het café van Willem Boot. Bij hem woonden zijn twee zusters Dit en Jaan en hun vader, die klerk was bij notaris Van den Helm. Naast de waag was het woonhuis van de klompenmaker en houthandelaar N. Beutener. Tussen dit huis en het volgende was een brede houten poort, waar een zgn. 'mallejan' met zware boomstammen kon passeren naar het daarachter gelegen grote houtopslagterrein. Aan de straat een woonhuis van de familie Van Putten. De man en een zoon werkten in de klompenmakerij van Beutener, die er achter lag. Dan volgden twee uiterlijk gelijke huizen, waarvan het eerste bewoond werd door dochter Anna en twee zoons Van Putten, Jan en Jozef. De zoons werkten bij slager Schipperijn in de Kaatsbaan. In het laatste huis woonde de familie Van Wensen. Er volgde een brede poort, waarachter een vrij diep terrein, afgesloten door een gebouw waarvan het linker gedeelte een koetshuis was en rechts de woning van melkslijter Piet Vendrig lag; aangebouwd was het huisje van koetsier Klarenbeek. Aan de Diependaalsedijk volgde op korte afstand nog een brede poort en een klein poortje, de achteruitgang van het huis Raadhoven op de Herengracht. De heer Reith schreef niet over het koetshuis van Raadhoven dat daar stond en dat van 1897 tot 1900 gebruikt werd

voor de bijeenkomsten van de toenmalige afdeling van de Nederlandse Protestanten Bond. Later, waarschijnlijk vanaf 1906, werd het gebruikt als samenkomstruimte van het Leger des Heils, tot 1978.

We gaan even terug naar de kruising met de Kaatsbaan. Het eerste huis rechts op de Diependaalsedijk was wel groot maar totaal vervallen, met een zijmuur die vrij ver de steeg (Verlengde Kaatsbaan) instak. Ogenschijnlijk was het onbewoond; toch woonden er twee oude joden, die nooit buiten kwamen. Achter een raampje boven in de zijmuur brandde een zwak licht als het donker was. Men zei dat ze Fontein heetten (dat moet zijn Van Tijn) en dat ze steeds lasen in hun joodse wetboeken. Dan volgde een huis met een wat hogere stoep, bewoond door Bouw met zijn zoon Henk; ook woonde daar Arie de Man, die kennelijk niets om handen had. Henk Bouw was horlogemaker bij Klaas Rietveld, die een horlogewinkel had in de Kaatsbaan bij de toegang die nu naar de achterkant van de Nonnerie leidt. Naast Arie de Man was een flinke kruidenierszaak, eigenlijk meer grutterij ⁴⁾, van Van Dorp, die met

paard en wagentje zijn grutterswaren naar afgelegen buurten bracht, zoals de Herenweg, Gagel, Oud-Maarsseveen en Westbroek. Dan volgde een smalle doorgang tussen dit huis en de melkhandel van Versteeg. Er achter woonde een kleine geitenboer. Op de hoek van de Jodenkerksteeg was het café van Van Hal. Vóór dit en het vorige huis stonden 'platte' lindebomen. Op de andere hoek van de steeg een heel oud huis (op afb. 2 niet aangegeven), bewoond door Moos Rood, een bejaarde jood en zijn familie. Moos handelde nog een beetje in 'lapjes'. Aangebouwd was de Hoogduitse synagoge. De huizen aan die kant van de steeg behoorden er ook bij. Daarin woonde o.a. een oude alleenwonende voddenkoopman Simon Kuyt. Tot kort voor 1900 woonde er in de steeg een 'jodenmeester' toen daar nog een jodenschooltje was (afb. 2 en 3).

Het bebouwde deel van de Diependaalsedijk hadden we toen gehad en we stonden 'buiten'. Voorbij de synagoge was de boerderij van Willem Vergeer. Het huis stond ongeveer 50 meter van de weg af. Dan volgde een bij de Zogwetering doodlopende laan met hoge bomen, daartussen knotwilgen.

De laan werd de Twaalfmorgen genoemd (nu de Dr. Ariënslaan). Deze was bij de Diependaalsedijk door een hoog hek afgesloten. In Maarssen werd vaak gniffelend gesproken over de stille laan omdat veel jonge stelletjes er gebruik van maakten. Direct aan de overkant van de laan een huisje met een tuin er omheen van Van Soest ⁵⁾. Verder een weiland, strekkend tot de Zogwetering, dat behoorde bij de boerderij in de Klokjeslaan: Elzenburg van C. Verwey, later van Spelt. In Mariënhof woonde een Engelse dame, van streng christelijke huize. Zij organiseerde de zondagsschool voor meisjes, maar deed ook sociaal werk, ziekenbezoek en waar nodig ook verpleging; algemeen werd zij betiteld met 'zuster Fried'. Aansluitend, achter een lage muur, de moestuin en in het vroegere tuinmanshuis van Mariënhof de woning van de groenteteler Van Laatum, die zijn producten in het dorp uitventte. Zijn tuin strekte tot de Kortelaan.

Afb. 3 Links op de voorgrond achter het hek de Hoogduitse synagoge. Rechts is nu de toegang tot de parkeerplaats achter de Kaatsbaan en op de plaats van de eerste huizen staat nu de Christelijk Gereformeerde Kerk De Hoeksteen. Ongeveer bij de tentwagens is de kruising met de Kaatsbaan. In de verte de huizen van de Achterstraat (nu Nassaustraat).

Zie ook afb. 1 en 2.

Afbeelding: collectie Museum Maarssen.

We gaan terug naar de uitgang van Raadhoven om van daar af de linkerkant van de Diependaalsedijk te bekijken. Eerst volgt een lage muur ⁶⁾ langs de moestuin van de grote buitenplaats Doornburgh, waarvan de ingang ongeveer tegenover de Twaalfmorgenlaan was; naast die ingang met laag hek, de stalgebouwen en een tuinmanswoning. Daarna volgde op het landgoed het fraaie, oude huis dat bewoond werd door familie Jhr. Végelin van Claerbergh. Hier werd *équippage* gehouden. Daarvoor woonde er de familie Haersma de With. Achter het smeedijzeren hek, kort voor de Timmermanslaan, verdwijnt een weg in het bos. Op het terrein is een ronde heuvel waarin zich een ijskelder bevindt, die 's winters werd gevuld met het ijs uit de grote vijver op het terrein. Naast eigen gebruik werd het ijs ook bestemd voor zieken in het dorp in de loop van het jaar. Op het weiland langs de Vecht bevond zich tegen de bosrand richting Timmermanslaan een orangerie, een wit gebouw met drie hoge boogramen. In het voorjaar was op de Timmermanslaan vaak een nachtegaal te horen. Aan de Vechtzijde was daar rechts het woonhuis en links de werkplaats van timmerman Klaas Broertjes, daarnaast het botenhuisje van het voormalige Elzenburg. Het woonhuis van Broertjes heette Zeldenrust (afb. 4). Het stijlvolle 18e eeuwse huis Goudestein was toen nog in het bezit van

Afb. 4 Timmermanslaan, het woonhuis en de werkplaats van timmerman Klaas Broertjes. Rechts het botenhuisje. Een studie uit 1914 van Willem van Leusden.

Afbeelding: collectie Museum Maarssen.

Afb. 5 Ets van Willem van Leusden, de Oude Kolfbaan aan de Diependaalsedijk, waarschijnlijk bij Bleyenburg (niet geheel uitgesloten is dat het de vroegere boerderij-herberg De Overtoom betreft, nu Diependaalsedijk 102 en 104).

Foto van de ets: familie Van Veldhuizen.

de familie Jhr. Huydecoper van Maarsseveen. Op het terrein bevonden zich de stallen en woonruimte voor het vaste personeel. In het koetshuis zwaaide koetsier Lagerwey de scepter, een man met waardigheid. Voorbij Goudestein was een grote moestuin. Voorheen stond hier het oorspronkelijke huis Endelhoven tot 1883. Meer in de richting van de Vecht stond nog een oud huis dat vanaf ± 1784 eveneens Endelhoven ⁷⁾ werd genoemd. Vanaf 1883 diende het tot woning van de tuinder die daar toen zijn tuinderij had. Dan volgt Vechtoever met aan de Diependaalsedijk een klein hekje en een groot inrijhek. Dit laatste had een uitzonderlijke vorm, vier geprofileerde kolommen waarop witte borstbeelden. De bewoner was de heer Klütgen, die zaken had in Rotterdam. Ongeveer 100 meter verder rechts van de Diependaalsedijk een groepje of buurtje van kleine woningen met vooraan een heel oud en hoger huis, dat door meerdere gezinnen werd bewoond. Achter het grote huis was waarschijnlijk tot het begin van de 20e eeuw een kolfbaan (afb. 5 en 6). Het hele groepje huizen stond bekend onder de naam 'in de Driehoek' ⁸⁾. Voorbij Vechtoever een weiland en een kleine boerderij van Verkuil. In het weiland liepen koeien van slager Schipperijn uit de Kaatsbaan, zgn. vetweiders, bestemd voor de slacht. Een klein watertje aan de rechterkant, de Molenvliet, voor de lozing van het water van de poldermolen in de polder voorbij de Zogwetering ⁹⁾. In de Diependaalsedijk was een bruggetje,

daarna gaat het water van de Molenvliet achter het boerderijtje van Verkuil langs naar de Vecht. In het Zandpad was daartoe een verhoogd stenen bruggetje met een sluisdeurtje. Naast de Molenvliet met Molenkade begon het bos van de buitenplaats Heuvelsoord, dit was ter hoogte van de huidige toegangsstraat van het afvaldepot zie afb. 2 in de vorige periodiek (no.1) blz. 21.

Willem van Leusden

Hij is in de 20e eeuw één van de meest prominente bewoners van de Diependaalsedijk geweest. De in Utrecht in 1886 geboren en getogen Willem van Leusden had een bijzondere band met Maarssen. In 1909 maakte hij er al een aantal etsen waaronder één van een plaats aan de Diependaalsedijk die de Oude Kolfbaan werd genoemd (afb. 5). In het voorjaar van 1911 vestigde hij zich in Maarssen. Hij ging op kamers wonen in het huis Overkerck aan de Zandweg. In 1913 trouwde hij met Ine Haze. Zij huurden Mariënhof aan de Diependaalsedijk. Van Leusden bleef meer dan zestig jaar wonen in zijn geliefde Mariënhof. Er werd verteld dat de huur aanvankelijk betaald werd in de vorm van werkstukken van de kunstenaar. Een belangrijke periode in zijn kunstenaarsschap is de tijd tussen beide wereldoorlogen. Hij onderhield contacten met nationaal en internationaal bekende kunstenaars. En velen daarvan maakten kennis met de fraaie Diependaalsedijk als zij op bezoek kwamen of logeerden in Mariënhof. Eén van degenen die rond 1920 regelmatig bij Van Leusden kwam is de nu internationaal bekende Gerrit Rietveld. Van Leusden heeft er voor gezorgd dat Rietveld de opdracht kreeg het gehele interieur van de spreekkamer van de Maarssense huisarts A.M. Hartog ¹⁰⁾ aan de Emmaweg te veranderen. Een aantal gesprekken daarover vond plaats in Mariënhof. Er is zeer waarschijnlijk zelfs een zekere vorm van samenwerking geweest bij de uitvoering van dit project. Het kleurgebruik kwam daarbij mogelijk voor rekening van Van Leusden. In het boek over Van Leusden ¹¹⁾ veronderstelt Dick Adelaar dat het bureau voor de spreekkamer door Van Leusden is ontworpen.

Afb. 6 Deel van de tuin en het huis Bleyenburg, ets van Willem van Leusden.

Foto van de ets: familie Van Veldhuizen.

Onder de indruk van het moderne interieur van de spreekkamer besloot Van Leusden in 1924 de woonkamer van zijn enkele eeuwen oude huis Mariënhof van een Stijlinterieur ¹²⁾ te voorzien, met citroengele, rode, blauwe en witte wandelementen. De meubels werden door hemzelf en Rietveld ontworpen. De oude, deels antieke meubelen kregen een plaats in zijn zomerhuis 'Lager Wal' aan de plassen in Breukeleveen.

In de nacht van 20 op 21 mei in 1934 is de Diependaalsedijk bijna een buitenhuis armer geworden. In de woonkamer van Van Leusden was er rookontwikkeling rond de haard. Toen de brandweer om 01.00 uur de haard verwijderde, bleek dat een balk en de vloer ter plaatse al aan het branden waren. Gelukkig voor Van Leusden en goed voor het aanzicht van de dijk kon Mariënhof gered worden. Enkele emmers water bleken daartoe voldoende.

In de oorlogsjaren zocht Van Leusden motieven voor zijn werk in de directe omgeving van de Diependaalsedijk. Hij tekende ondermeer de beuken in zijn eigen tuin. En met toestemming van eigenaar Van Voorst van Beest vond hij onderwerpen in het fraaie, grote park van Doornburgh. Door inkwartiering, ook door brandstofgebrek, was hij in de laatste oorlogsjaren gedwongen te werken op een hoekje van de huiskamertafel.

Het volgende tijdgebonden verhaaltje heeft slechts zijdelings met de Diependaalsedijk te ma-

ken, maar het is te aardig om onvermeld te blijven. De kinderen van de vijfde klas van de Doornburgherschool¹³⁾ in 1960/1961 werd verteld over de kunstenaar Van Leusden die woonde in het huis aan de Diependaalsedijk waar zij vanuit hun lokaal over het weiland van Spelt op uitkeken. Ter gelegenheid van de 75e verjaardag van Van Leusden in 1961 maakten alle kinderen van de klas een felicitatietekening voor hem. Hij antwoordde met een aardige brief, die vergezeld werd van drie etsjes. Deze moesten verloot worden onder de kinderen. En zo geschiedde.

De kunstenaar van de Diependaalsedijk was en bleef een bekende en geziene Maarssenaar. Tot op hoge leeftijd fietste hij frequent op de Diependaalsedijk om in het dorp een boodschap te doen. Aan zijn dikke brillenglazen was te zien dat hij in zijn laatste jaren slechtziende was. Kort voor zijn dood verleende hij aan de toenmalige voorzitter van de Historische Kring Maarssen, Dick Dekker, toestemming om de afbeelding van het Sluishuisje te gebruiken voor de versiering van de kaft van de periodiek. Deze is daarvoor gebruikt tot de 20e jaargang. In gestileerde vorm wordt de afbeelding nog gebruikt voor het logo en voor de erepenning van de Historische Kring.

Willem van Leusden overleed op 8 maart in 1974.

Arie de Zwart

Noten:

1. De beschrijving van de heer Reith is voor dit artikel enigszins bewerkt.
2. Nog tot ver in de 20e eeuw werd het gebied van de Diependaalsedijk, Klokjeslaan, Driehoekslaan en Kortelaan De Lanen genoemd.
3. De waag voor klein vee (varkens, schapen, etc.) was van 1869 tot 1902 op de Breedstraat bij timmerman Adrianus Dolmans, rechts van de huidige parfumeriezaak.
4. In een grutterij verkocht men grutterswaren, zoals rijst, meel, bonen, erwten, vogeltjeszaad e.d.
5. Nu is daar De Kleine Marie.
6. Indien de heer Reith gelijk heeft dat hier een lage

muur was, dan heeft waarschijnlijk de heer J. van Voorst van Beest in of na 1912 de hoge muur laten bouwen, mogelijk vanwege de toen op korte afstand van de muur aangelegde tennisbaan.

7. De gemeente kocht het in 1966. Door achterstalig onderhoud verviel het tot een bouwval. In 1977 werden de resten daarvan verwijderd.
8. De molen stond van 1685 tot 1931 ter hoogte van het huidige gemaal van de Machinekade, maar dan ongeveer 50 meter landinwaarts; in het begin van de 20e eeuw bekend als de molen van Van Garderen.
9. Het ging hier om het oude huis Bleyenburg met enkele later bijgebouwde huisjes. Het geheel stond in de punt gevormd door de samenkomst van de Driehoekslaan en de Diependaalsedijk. De laatste resten van Bleyenburg zijn in de tweede helft van de vijftiger jaren gesloopt, waarschijnlijk voorafgaande aan de bouw van de rij gele, dubbele woonhuizen aan de Diependaalsedijk.
10. Zie de bijdrage van Auke Hoekstra in de H.K.M. periodieken jaargang 28 blz. 101 en jaargang 29 blz. 60. Over Willem van Leusden werd al geschreven in jaargang 1, blz. 4 t/m 7 en jaargang 2, blz. 22 t/m 24.
11. Blz. 85.
12. Blz. 75. 'De in 1917 opgerichte kunstbeweging De Stijl wordt algemeen beschouwd als het Nederlandse aandeel in de internationale avant-garde van voor de Tweede wereldoorlog, die, parallel aan omwentelingen op maatschappelijk terrein, een groot aantal ingrijpende vernieuwingen op artistiek gebied teweeg heeft weten te brengen'. Willem van Leusden sloot zich aan bij de beweging op zoek naar nieuwe ruimtelijke mogelijkheden.
13. De school is in september 1955 geopend. Het gebouw, met inmiddels een andere bestemming, is in 2005 gesloopt in verband met de bouw van 36 bejaardenappartementen.

' ... Jonker van Seypveld, Heer van Vredegoed ... '

Een afwerend gebaar. Ach nee... toch maar niet, nee... ik zie er liever van af. Pas na herhaald aandringen volgt dan de toezegging om over 'Vredegoed', de statige hoeve aan de Heuvellaan in Oud-Maarsseveen iets te vertellen. Degene die (aarzelend) instemt heet Ries van Zijtveld. Een vriendelijke oude baas in zijn tachtigste levensjaar. Een buitenman in hart en nieren. Nee, nog steeds geen zittend leven. Is het niet buiten dan toch binnen waar werk aan de winkel is. Een vrijgezellenbestaan. Zelf koken, zelf de was doen. De krant, de televisie, trouwe kerkgang. Op de schoorsteenmantel een portret van de koninklijke familie rond 1930. Zijn grote interesse - duiken in het verleden - ligt keurig opgeborgen in mappen en ordners in een eiken kast. En over dat verleden wil Ries nu (oh nee, geen aarzelingen meer!) een boekje open doen. Een zwartgekaft

ordner ligt op tafel. De eerste bladzij kan worden opengeslagen.

Waar zal het verhaal over gaan. Over Ries zelf natuurlijk. En over 'Vredegoed' en... over hoe ze tot een twee-eenheid zijn geworden. Eerst over Ries. Voluit Marinus van Zijtveld geboren 21-3-1927 in Westbroek. Vernoemd naar de oma van moederskant Maria Pijnssen van der Aa. Kijk... de hand wijst naar een fraai uitgesneden wapenschild van zwarte en gouden banen, gevat in een imposant helmteken. Nee, die familie is in de mannelijke lijn nog niet uitgestorven, weet Ries te vertellen. De naam Van Zijtveld... die werd vroeger anders geschreven. Een kopie van een oud document maakt melding van J. van Seypveld, den 30 maart 1783. In latere jaren een verschrijving op het gemeentehuis. Ries krabbelt op zijn hoofd. Tja,

Afb. 1 Vredegoed

mijn vader heeft voor een aantal zoons boerderijen gekocht, drie stuks. Hoe dat ging... tja, mijn vader heeft, wat je noemt, goed 'geboerd' natuurlijk. Pretoogjes lichten op.

In 1947 kon mijn vader 'Vredegoed' kopen. De boerderij werd toen gehuurd door Hein (Hendrik) van der Vaart. Nee, die kon het met de rentmeester over de vraagprijs (f 45.000 gulden) niet eens worden. Hein zijn huurcontract liep in 1955 af en toen kwam ik dus op de boerderij. Ries neemt een slok koffie en knikt nadenkend. In het achterhuis, want hier - de hand wijst naar de kamer - in het voorhuis woonde vanaf 1940 een zuster van mijn moeder, tante Heintje Top. Na haar de veterinaire student Van Ingen en nu sinds 1978 de familie Van der Tol.

Vroeger, tot ± 1900 denkt Ries, waren het hier allemaal veenboeren. Het land werd afgegraven voor turf en land werd soms ook nog water door uitbaggering. Daarna kwamen de koeien. Tot 1983. Toen ben ik gestopt. Nee, er was nog geen melkquotum, zegt hij lachend. Jammer... ach, een lachje rond de lippen. Bert van der Tol, die het land nu pacht, bracht de schapen in het land. Van loeien naar mekkeren.

De naam 'Vredegoed'. Er zijn meer gelijk luidende namen voor boerenhoeven, weet Ries. Vredenoord, Vredenhof, Vrederust. Maar hier heeft het al een paar eeuwen 'Vredegoed' geheeten. Ries weet van oude koopaktes. In 1733 heeft hier een Dirk Lichtenberg gewoond. Andere namen... De Wildt, Verkroost. Grootendorst, Versteeg, Schoenmaker. Hendrik Schoenmaker, met enige nadruk wordt de naam uitgesproken, heeft in 1906 de huidige boerderij laten bouwen. Bijna 100 jaar geleden hebben zijn dochters Marie en Jansje de eerste steen gelegd. Het staat in marmer gebeiteld bij de entree.

Waarom een monument, een rijksmonument? Stijl, staat en stand worden vertaald in Jugendstil, in goede staat gebleven en passend in het geheel van boerderijen aan de Heuvellaan, met hoog opgaand geboomte. Want dat is ook vermeldenswaard. Een indrukwekkende plataan, twee in elkaar gegroeide groene beuken en op de plek van

Afb. 2 Ries met stamboekpaard Bellaretto

een gevelde rode beukenreus nu een drietal eiken ter vervanging. Als het aan mevrouw Schoenmaker had gelegen, dan was de voorgevel opgesierd met een balkon... wat een vergezicht vanaf die plek! Haar man voelde er niets voor, weet Ries te melden.

Het is duidelijk dat het vanaf 1955 voornamelijk aan Ries heeft gelegen dat de goede staat behouden is gebleven. De originele schuifdeuren tussen de kamers-en-suite bijvoorbeeld. Nee, dat moest zo blijven, vond hij. De originele stucwerkplafonds, deuren, koperen handgrepen, vensterglas. In Ries zijn kamer zit nog in een raam aan de voorzijde een origineel vensterglas. Heel licht geribbeld, helder en glanzend. De bruine verflaag (toen modekleur) in de kamer is 100 jaar oud. Ook in de gang en het trappenhuis zijn de originele beschilderingen gehandhaafd gebleven. Een rondgang. De keuken, het achterhuis, is via een klapdeur, met daarin het oorspronkelijke glasraam, te bereiken. De kelder met trapje en originele leuning. Daar ook nog een elektrische leiding uit 1912. Bij het toilet een aarzeling. Hoe werd die ooit genoemd: plee..., kakdoos..., wc,

denkt Ries, afkomstig van het Engelse watercloset? Vroeger zat hier een afvoer naar de gierput op het erf. Nee... de waterpomp staat nu als sier in de gang. En Ries heeft ooit op zolder een waterzuiveringsinstallatie gevonden. Een groot woord voor een klein apparaat, geglazuurd aardewerk. Veertig cm hoog, diameter 25 cm. Plusminus twee liter water sijpelde door een zandlaag en daarna door een grof-kiezellaag. Een kraantje om af te tappen. Voor thee en koffie... verduidelijkt Ries. Cheavin's World Renowned Filter valt aan de voorzijde te lezen.

Schade..., ongelukken. Nou..., Ries lacht wat moeilijk, een bijna binnenbrandje door een defect straalkacheltje werd op tijd ontdekt en geblust. Veel rook maar geen bluswater. De brandweer was er direct met de schuimspuit. En dan was er in 1978 de windhoos die over het dorp trok. In zijn verwoestend spoor lag ook Vredegoed. De verstekpannen werden grotendeels onherstelbaar beschadigd. Onvervangbaar, maar... de aangrenzende wagenschuur bood redding. De hier aanwezige verstekpannen konden worden gebruikt en op het dak van de schuur kwam aan de voorzijde een houten bekleding. Dat noem je een piron... wijzend naar de punt van het dak. Van Dale vertaalt... zuil of pijler, die een bol als teken van macht draagt. In de wagenschuur een voorraad geglazuurde dakpannen. Na schoonwassen en enig poetswerk laat zich lezen: fa. J.C. v.d. Ochrom & Zn. - Utrecht. Ja, ik kon nog een partijtje op de kop tikken bij een afbraak. Ries glimlacht vergenoegd. De luiken aan de voorzijde... nee, niet meer de oorspronkelijke, wel die aan de zijkant. Daar is ook het putdeksel te zien. Grindgraniet, drie meter diep en 2.50 cm diameter. Verzamelplek van het regenwater. Ja..., dat werd dan in de keuken gefilterd voor drinkwater. Kraantje open, kraantje dicht was er in 1906 nog niet bij. De bladzijden van Ries zijn zorgvuldig bijgehouden historisch album worden bladzij na bladzij omgeslagen. Een foto van het statige echtpaar Schoenmaker-Van der Wind (afb. 3). Een foto van hun twee dochters Marie en Jansje. Een wel zeer rustieke foto van Vredegoed (afb. 1). Vrederust!! want er is geen kip te

Afb. 3

zien (en dat zonder ophokplicht). Een foto van Ries zelf met stamboekpaard Bellareto (afb. 2). Uit 1970... denkt Ries. Het raam naast hem is er een van de twee enorme voorkamers. Dan volgt de entree met daarin de 'eerste steen' en dan het raam van de opkamer boven de kelder. Daarachter wat vroeger de koeienstal vormde. Kopieën van oude akten. Een door Ries zelf geschreven (in mooi handschrift) lijst van bewoners vanaf 1733. Nog veel meer geschreven informatie laat zien met hoeveel aandacht, zorg en interesse de 'Heer van Vredegoed' het verleden heeft vastgelegd. Ries wuift complimenten bescheiden weg. Ach... ja, zeker, ach. Wanneer Ries een andere kijk op 'wat voorbij is' had gehad, ach wat had er dan al niet verloren kunnen gaan.

Daarom bedankt Ries!

Auke Hoekstra

Panorama Vechtstreek,

een tentoonstelling in Museum Maarssen over vier
eeuwen Vechtstreek en Plassengebied in kaart gebracht

Op 26 maart jl. is de tentoonstelling Panorama Vechtstreek geopend in Museum Maarssen (naast het Drogisterijmuseum in het Koetshuis, gelegen in Park Goudestein). Deze tentoonstelling presenteert niet eerder getoond historisch kaartmateriaal, foto's en prenten die de ontwikkeling van het landschap van Vechtstreek en Plassengebied tijdens de laatste vier eeuwen laten zien.

De wereld in kaart

Iedereen heeft op een of andere manier wel met (topografische) kaarten te maken. Als reiziger op weg naar de plaats van bestemming tijdens vakantie of voor het werk zijn stadsplattegronden, land- of zelfs wereldkaarten van belang. Maar bepaalde kaarten hebben ook betekenis voor bijvoorbeeld het kadaster, voor waterschappen of voor militaire doeleinden. Kaarten zijn niet meer uit onze samenleving weg te denken, op papier en digitaal.

Het maken van kaarten kent al een lange geschiedenis. Gebieden moesten eerst ontdekt worden om ze 'in kaart' te kunnen brengen. Dat gebeurde door de zeevaart en de (ontdekkings)reizen. Kaarten zijn reeds vanaf de prehistorie bekend, maar de geschiedenis van kaarten begint pas echt in de tweede eeuw na Christus: de beroemde Griekse sterrenkundige Ptolemaeus (87-150) beschrijft dan een gids voor het maken van kaarten. Zijn *Geographia* heeft grote invloed gehad op ontdekkingsreizen en op de cartografie. In Nederland kennen we Gemma Frisius uit Friesland (1508-1555).

Veel wereldkaarten dateren uit de zestiende eeuw. Eén van de bekendste kaartenmakers uit die periode is de Antwerpse cartograaf Ortelius (1527-1598) die ook kaarten van anderen bundelde en deze, geordend naar continent, streek en staat, op koperplaten liet graveren. Zo werd voor het eerst alle West-Europese kennis van de wereld samengebracht in één boek: *Theatrum Orbis Terrarum*.

In de zeventiende en achttiende eeuw verschijnen steeds meer kaarten van afzonderlijke gebieden. De wereldpuzzel werd verder ingevuld. De komst

van de luchtfotografie tenslotte, begin twintiger jaren in de vorige eeuw, maakte het mogelijk kaarten nog nauwkeuriger vorm te geven.

Kaarten van Vechtstreek en Plassengebied

Op de tentoonstelling Panorama Vechtstreek zijn diverse kaarten, prenten en voorwerpen vanaf de zeventiende eeuw tot heden bijeengebracht die de Vechtstreek en het Plassengebied in beeld brengen. Zo is er bijvoorbeeld een kleine kopergravure te zien, afkomstig uit het reiszakboekje 'Beschrijving der Nederlande', uit 1660. De betreffende kaart van Jacob Bosch toont een 'Klein Gedeelte van de Heerlijkeheid van Maerseveen'. Door middel van cijfers en letters staan er zo'n 40 buitenplaatsen op aangegeven (waarvan er 12 nu nog bestaan). Op de achterzijde staat een aardig gedichtje:

*Nu weet ik 't Maarsseveen en 't is licht om verzinnen.
Waarom uw Goudestein van vele wordt bemint;
Twee lieve dingen doen 't, en die men altoos vindt,
De zoete Vecht voor de deur, de zoete vocht van binnen.
Ik heb zo zware strijd met deze Vecht te vechten,
Haar schoonheid, Maarsseveen, tast mij zo vriendelijk aan;
Daar ik moet vluchten, niet voor de eer van uw gerechten,
Maar om uw zoete Vecht aanvechtingen te ontgaan.*

In de 17e eeuw waren er trouwens verschillende kaarten in omloop van de 'heerlijkheid' van Maarsseveen. Aanvullingen waren nodig omdat

het aantal buitenplaatsen in deze streek sterk was toegenomen. Zo is er, ook uit 1660, een perkamenten kaart te zien die is uitgegeven door Jacob Colom uit Amsterdam. Interessant is dat op deze en enkele andere kaarten de naam van Joan Huydecooper (1599-1661) staat, hetzij 'in opdracht van', hetzij bij het familiewapen. Dit wijst erop dat hij de kaartvervaardiging (mede) heeft gefinancierd. In de kaart worden percelen aangegeven die hij blijkbaar heeft aangekocht, waarschijnlijk bestemd voor huizenbouw. Niet ten onrechte wordt daarom vaak opgemerkt dat Huydecooper (de naam wordt ook geschreven als Huydecoper) beschouwd kan worden als een van de eerste projectontwikkelaars in de Vechtstreek.

Op zolder

Ook zoon Johan Huydecoper (1625-1704) liet kaarten vervaardigen. In zijn opdracht werd in 1691 een grote kopergravure van Maarsseveen gemaakt: 'Een gedeelte van de Heerlyckheit van Maersseveen'. De vijf koperen platen die voor deze gravure werden gemaakt, hebben ruim twee eeuwen op de zolders van het oude en nieuwe Goudestein gelegen. Gedurende de bouw van het nieuwe Goudestein in 1754 vonden ze een tijdelijk onderkomen in het nabij gelegen Silverstein (het latere koetshuis van Goudestein dat nu de locatie is van het Museum Maarssen). De platen bleven on-

opgemerkt achter na het overlijden van mevrouw L.J. Royaards-Huydecoper in 1938. In de periode 1940-1945 moest Goudestein inwoning dulden van de arbeidsdienst en landwacht. Als in 1946 Goudestein dienst gaat doen als instituut voor sociale jeugdzorg voor meisjes, treft de directrice de platen op zolder aan. Ze onderkent de bijzondere betekenis van de platen, maar moet helaas constateren dat een van de platen verknipt is en twee andere onherstelbaar beschadigd zijn. De directrice geeft de platen voorlopig een veilige plaats.

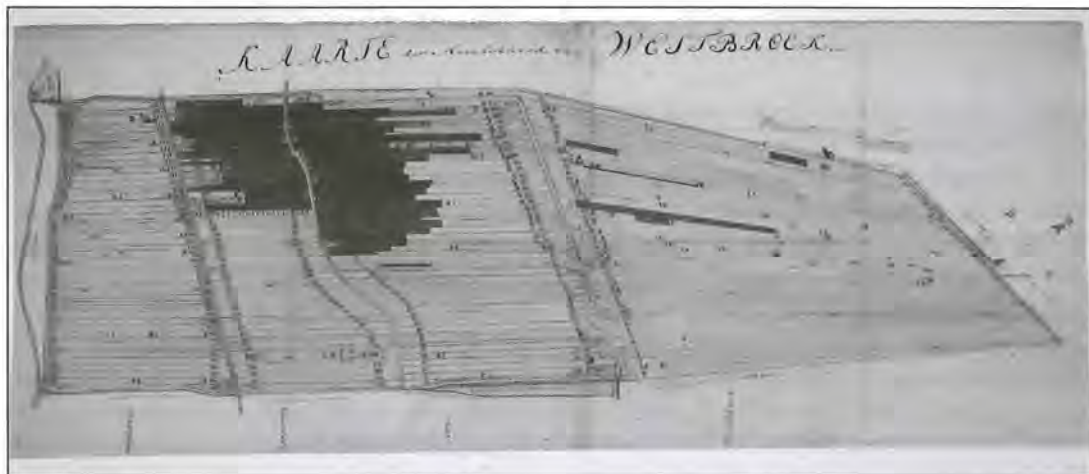
Pas in 1954 komen de platen weer ter sprake als de Maarssense kunstschilder en graficus Willem van Leusden zich erover ontfermt. Onder zijn deskundige handen worden twee koperplaten geschikt gemaakt voor een beperkt aantal nieuwe afdrucken ter gelegenheid van de officiële ingebruikneming van Goudestein als Maarssens nieuwe gemeentehuis op 19 januari 1961. Panorama Vechtstreek toont zowel de beschadigde koperplaten als de afdrucken ervan.

Vervening en ontginning in beeld

Niet alleen de opkomst en het verdwijnen van buitenplaatsen is goed te volgen op het tentoongestelde materiaal. Ook is op kaarten, prenten en foto's de ontwikkeling van het landschap zichtbaar. Het gebied heeft in de loop der tijd verscheidene veranderingen ondergaan. De Vecht, lange tijd

Afb. 1 Ambachts Heerlijkheid Van Ter AA

Afb. 2 De 'Kaarte der Heerlijkheid Westbroek'

een getijdenrivier, heeft zich via talloze slingers en bochten een weg gebaad door omliggende moerassen en veengebieden, aan weerszijden van haar stroomgeul oeverwallen opwerpend van zand en klei. In de twaalfde eeuw begon men met het ontginnen van de venen om landbouwgrond te verkrijgen. In een later stadium werden langs de Vecht dijken met wegen erop aangelegd en werden huizen gebouwd als basis voor nieuwe ontginningen. Zo ontstond de lintbebouwing van dorpen als Maarseveen, Westbroek, Tienhoven, Breukeleveen, Kortenhoeve en Ankeveen. Vanaf de zestiende eeuw is ten behoeve van de winning van turf een zeer groot veengebied ontgonnen. Men groef aanvankelijk alleen de bovenlaag af tot aan de waterspiegel, maar in de zeventiende en achttiende eeuw ging men ook beneden het grondwaterpeil veen ontginnen. Langgerekte sloten, de trekgraten, werden gescheiden door legakkers waarop het afgestoken turf te drogen werd gelegd.

Deze trekgraten zijn op de kaarten op de tentoonstelling duidelijk zichtbaar. Er is onder andere een zogenaamde verveningskaart uit ca. 1770 de 'Kaarte der Heerlijkheid Westbroek' (afb. 2), waarin de voor een groot deel reeds verveende Molenpolder te zien is. Heel bijzonder is de 'Situatietekening van een gedeelte van de Vechtdijk, zijnde de slagen Vinkeveen en Abcoude, getekend in 1855. Deze kaart

was bedoeld om de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de Vechtstreek te regelen. Omdat de Vecht vele eeuwen lang de belangrijkste vervoersmogelijkheid was voor personen en vracht, moest het onderhoud van een weg, kade of waterweg worden gegarandeerd. Daarom werd het gebied op kaarten in zogenaamde hoefslagen verdeeld. De aldus verdeelde stukken dienden door belanghebbenden, financieel of met menskracht, te worden onderhouden. We mogen ervan uitgaan dat de hele Vecht in deze hoefslagen was verdeeld en dat er van alle gedeelten van de Vecht dergelijke tekeningen zijn gemaakt.

De tentoonstelling

Panorama Vechtstreek is niet alleen een verzameling bijzondere kaarten; ook diverse andere prenten, foto's, ansichtkaarten, bekende schoolplaten van Isings tot zelfs een oud sigarenblik met Vechtgezicht, geven een prachtig beeld van vervlogen tijden. Van ontwikkelingen en veranderingen die de Vecht en omgeving hebben ondergaan. Ze vertellen ons over de rijke geschiedenis van Vechtstreek en Plassengebied en geven op geheel eigen wijze een helder en tegelijk boeiend beeld van ongeveer 1650 tot heden.

De tentoonstelling is nog te zien tot en met 2 juli 2006.

Museum Maarssen

'Over de Vecht'

Onlangs verscheen onder bovenstaande titel een boek met honderden prachtige luchtfoto's van het stroomgebied van de Vecht, van het Domplein in Utrecht tot aan het Muiderslot. Herman H. van Doorn maakte foto's in de zomer maar ook in de winter (waarvan vele met sneeuw). Er is gekozen voor korte onderschriften, vaak staat er niet meer dan de naam van een huis of de aanduiding van een plek. Vóór in het boek staat een inleiding, geschreven door Loekie Schwartz. Het is een historisch overzicht van het belang van de Vecht als vaarroute, waarlangs allerlei economische activiteiten plaatsvonden en waar talrijke kastelen en buitenplaatsen ontstonden. Van alle teksten is een Engelse vertaling opgenomen van

Gary Schwartz. Dit is een boek om steeds weer in te bladeren. Juist van boven ziet men details die op andere foto's onzichtbaar blijven. Maarssen is daarbij rijk vertegenwoordigd en ook een grapje kon er nog bij (Cindy, I love you!). Voor iedereen aan te raden, zowel om te hebben als om cadeau te geven. Gegarandeerd succes! Prijs van het boek is € 17,50 en het is verkrijgbaar bij de boekhandel en bij het Museum Maarssen. Het museum, naast Goudestein, is open op woensdag-, zaterdag-, en zondagmiddag. U steunt het museum door het boek daar te kopen.

Benno Visschedijk

De dia- en filmavond van de Historische Kring Maarssen, een (te) groot succes

Op 10 januari jl. hielden we een avond waarop een serie dia's van oud-Maarssen vertoond zou worden en een NTS-film uit 1957. In deze film spelen inwoners uit Maarssen een rol in een verhaal dat diverse naoorlogse veranderingen beschrijft. Diverse Maarssense industrieën komen er in voor, scènes in de kerk, muziekkuitvoeringen en optochten. We hadden al signalen opgevangen dat het druk kon worden, daarom was de zaal vol gezet met het maximale aantal stoelen van 130. Meer kan echt niet, uit veiligheidsoverwegingen en omdat mensen dan niet meer alles kunnen zien.

Het liep storm. Zeker honderd mensen moesten naar huis gestuurd worden. Het spijt ons zeer dat we hen voor niets hadden laten komen. Om het goed te maken hebben we nog dezelfde avond een volgende datum geprikt, in februari. Voor die avond hadden we reserveringskaarten gemaakt,

voor het geval het weer zo druk zou zijn. En inderdaad: de zaal zat vol en weer moesten belangstellenden weggestuurd worden, maar nu met een reserveringskaart voor een speciale avond, uitsluitend voor 'genodigden' een week later. Over de technische problemen op die avond hebben we het hier liever maar niet. Vervolgens hebben we de week daarna de avond nog eens herhaald, maar nu weer toegankelijk voor iedereen. Vier keer dezelfde avond, met ruim vijfhonderd belangstellenden. Van diverse Maarssense instellingen kregen wij aanvragen om het geheel voor hen te vertonen. We komen dan op zo'n achthonderd mensen die alles gezien hebben.

Het is zeer verheugend dat zo veel mensen geïnteresseerd zijn in Maarssens historie.

Benno Visschedijk

Opburen

deel 1

'Aan de rivierzijde krijgen wij nu nog de buitenplaatsen Vechtendijk en Opbuuren, welke mede aan den straatweg uitkomen. Van den kant des straatwegs is Opbuuren de laatste in de reeks van schoone buitenplaatsen. Van dit landgoed af zet nu de straatweg zich, in eene nagenoeg regte lijn, door eene laan van iepenboomen voort, tot aan de stad Utrecht toe.

Biedt de overplaats van Opbuuren met hare schaduwrijke wandeldreven een behaagelijk gezigt aan, van den straatweg af gezien; niet minder vrolijk is de ligging van het heerenhuis met dat bloemrijk tuinpark daar ter zijde aan den Vechtkant. Na dit buitengoed en de bogt van de Vecht nabij den Zuilensche korenmolen voorbij te zijn, brengt de schuit ons weldra in het dorp Zuilen'.

J.B. Christemeijer 1)

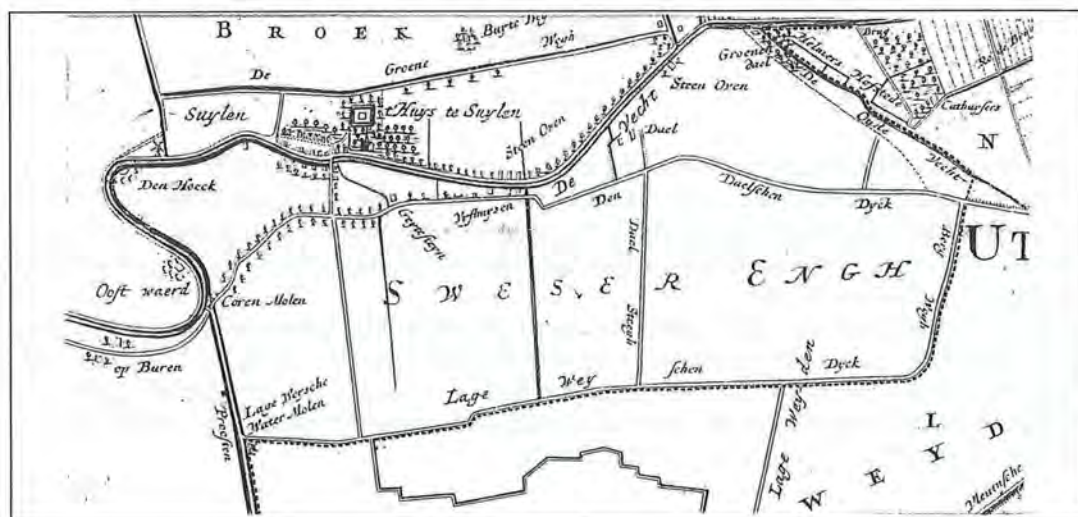
In het algemeen is er weinig bekend over de buitenplaatsen die gelegen waren op de westzijde van de Vecht aan de zuidkant van Maarssen. De bovenstaande lyrische reisbeschrijving, daterend uit het jaar 1837, wekt echter nieuwsgierigheid op en is dan ook aanleiding om onderzoek te doen naar de eigendomsgeschiedenis van die buitenplaatsen waarbij de geschiedenis van de buitenplaats Opburen centraal zal staan. De enige herinnering

aan de buitenplaats Opburen is de gelijknamige 'Op Burenbrug', gebouwd in de jaren 1932/1933 en gelegen over het verbindingskanaal tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de Vecht 2). Overigens is men bezig om aan de zuidkant van Maarssen, aan beide zijden van de Vecht, een nieuwe wijk te bouwen genaamd 'Op Buuren'.

De voornoemde straatweg werd in 1812, dus in de Franse periode, aangelegd. Vóór die tijd moesten

Afb. 1 Gezicht op de stad Utrecht uit het noordwesten vanaf de Daalseweg, circa 1780 3).

Afb. 2

reizigers en passanten gebruikmaken van de eeuwenoude Daalseweg of de trekschuit. De fraaie vergezichten zullen er niet minder om zijn geweest.

Opburen

De naam Opburen komt in de 15de eeuw reeds voor. In het 'Utrechtse' komen we diverse personen tegen die aangeduid werden met de 'achternaam' Opburen. We noteerden Sander van Opbueren (1402), Pauwels van Opbueren Sandersz (1402, 1406, 1428), Willem van Opbueren (1365) maar ook *'Aernt van Opburen vertijd met een halve hoeve lands in Maerssenbroeck, noordwaerts van den Proosten wetering'* ⁴⁾.

In bronnen tot de bouwgeschiedenis van de Domkerk te Utrecht wordt diverse keren in de periode 1395-1407 ene Hendrick van Opbueren te Maarsse genoemd met betrekking tot 8 morgen land gelegen aan de Vecht ⁵⁾. Mogelijk is deze persoon identiek aan Hendrick van Opbueren, landcommandeur van de 'Duitse Orde', te Utrecht die in 1407 overleed ⁶⁾.

In een andere bron wordt in het jaar 1407 ene Renier van Opbueren als landcommandeur van de 'Duitse Orde' genoemd. Hij stond bekend als een man van een 'streng en geestelijk leven' ⁷⁾. Van enig familieverband of relatie tussen de bovengenoemde personen valt niets te zeggen. De gege-

vens zijn te summier en te onsamenhangend om zelfs maar een hypothese op te stellen aangaande een genealogie 'Opburen'. Duidelijk is wel dat reeds in de middeleeuwen de naam Opburen in Maarsse en Maarssebroek bekend was.

Op een *'caerte van de vrijheyd der stadt Utrecht volgens decisie (uitspraak) van den iare 1539'* en in 1696 getekend door C. Specht, wordt Opburen al vermeld ⁸⁾.

't Goet genaempt op Bueren off de steene camer'

Op 25 januari 1623 maken Gerrit Coninck, kurassier (cavalerist), gelegen in het garnizoen te Deventer, en zijn echtgenote Geertruijt Vosch van Avesaat, dochter van Gerrit Vosch van Avesaat en Cunera Wteneng, voor notaris Nicolaas van Lostadt te Utrecht, hun testament ⁹⁾. Het is een testament op de langstlevende en verwijst tevens naar een eerder testament van Geertruijt, gemaakt op 30 april 1616. Zij was namelijk al eerder gehuwd geweest met Johan Pleunis. Uit het testament van 1623 blijkt dat Geertruijt *'seeckeren gedeelte van t'goet genaempt op Bueren off de steene camer gelegen in den gerechte van Maerssen haer comparante, bij dispositie testamentair van za: Joffr. Weijndelmoet Ruijsch haere outmoeije (oudtante) was aengecomen'*. Het is mogelijk dat Geertruijt, eerst met Johan Pleunis en later met

haar tweede echtgenoot Gerrit Coninck, op Opburen heeft gewoond. Het staat vast dat het echtpaar Coninck-Vosch van Avesaat wel een aantal jaren in Utrecht heeft gewoond. In 1631 werd aldaar een huis gekocht in de 'Rietstege'. In 1643 werd het huis weer verkocht en vestigden zij zich in 'Ter Eem'.

Een gedeelte van het goed Opburen had Geertruijd Vosch van Avesaat dus geërfd van haar oudtante Wendelmoet Ruijsch. Wendelmoet was afkomstig uit een vooraanstaand Utrechts geslacht. Zij is gehuwd geweest met Frans van Noortwijck, maar het huwelijk bleef kinderloos. In de leggers van het oudschildgeld (grondbelasting) uit het jaar 1548 (!) in Maarssen, komen we ene Juffr. Ruijschen tegen als eigenaresse van achttien morgen lands, gebruikt (gehuurd) door Jan van Scayck ¹⁰⁾. Als in het jaar 1600 de oudschildgeldleggers in opdracht van de Staten van Utrecht worden bijgewerkt, wordt Juffr. van Noortwijck opnieuw genoemd als eigenaresse ¹¹⁾. Geen verrassing! Juffr. Wendelmoet Ruijschen is identiek aan Juffr. van Noortwijck. Zij wordt in een drietal notariële akten uit het jaar 1592 vermeld als Wendelmoet Ruijsch weduwe van Frans van Noortwijck of weduwe van Frans van Westrenen van Noortwijck.

Ze woonde in Utrecht en overleed in het jaar 1604 en moet een hoge leeftijd (86 jaar?) bereikt hebben.

Ter verduidelijking van de familieverhoudingen volgt onderstaand schema:

x = huwelijk

Peter Ruijsch ovl. 1529 wonende te Utrecht
x ca. 1515
Margriet Ansemsdr. ovl. na 1550 wonende te Utrecht

Wendelmoet Peter Ruijschdr. ovl. ca. 1604
x
Frans van Noortwijck van Westrenen
huwelijk bleef kinderloos

Geertruijd Peter Ruijschdr. ovl. 1574
x
Dionysius Wteneng ovl. 1574

Cunera Wteneng
x ca. 1576
Gerrit Vosch van Avesaat ovl. ca. 1606

Geertruijd Vosch van Avesaat
x 1)
Jan Pleunis, scholtis in Tricht
x 2)
Gerrit Coninck

wendelmoet ruijsch

Afb. 3 Originele handtekening van Wendelmoet Ruijsch in 1592

ben. In de legger wordt pal onder de naam van Juffr. van Noortwijck vermeld: 'Gerrit Vos van Avesaat ende Peter Cornelisz ende bruijckt Peter Cornelisz voorsz'. Het is zeer waarschijnlijk dat Juffr. Van Noortwijck rond 1603 aan dezelfde Peter Cornelisz (Spijcker) zes of zeven morgen land had verkocht. Peter Cornelisz had bovendien de overige twaalf morgen nog in huur. Gerrit Vosch van Avesaat en Cunera Wten Eng zullen circa 1576 zijn gehuwd. Gerrit bezat in 1593 reeds één morgen land in Maarssenbroek. De namen 'Opburen' en 'Stenencamer' worden in de oudschildgeldregisters niet genoemd. Het staat in ieder geval vast dat Juffr. Wendelmoet Ruijsch reeds in 1548 eigenaresse is geweest van de landerijen (18 morgen) waarop de latere buitenplaatsen Vechtstroom en Opburen zouden verrijzen. Overigens bezaten de familie Ruijsch en aanverwante Utrechtse families in die periode nog meer land in Maarssen ¹²⁾. Processtukken uit het jaar 1660 geven meer bijzonderheden over de eigenaars en verwikkelingen omtrent de achttien morgen land gelegen bij de 'stenencamer' vanaf circa 1600.

Burenruzie

Op 16 september 1659 spant de eerder genoemde Gerrit Coninck een proces aan tegen Juffrouw Anna van Uffelen, zijn buurvrouw en geeft hij, Gerrit Coninck, het Hof van Utrecht *'oetmoedelijk te kennen dat hij suppliant in den Gerechte van Maersen leggende heeft twaelf mergen lants genaemt de steene kamer ofte op Buijre, neffens dewelcke sonder afgegraven te sijn van den anderen leggende heeft gehad Pieter Cornelissen Spijcker ses mergen aen de noortsijde, welke parcelen aen de noortsijde gelegen iegenwoordich gepossideert wort bij Joffrouw Anna van Uffele'*. Juffrouw Anna had zonder medeweten van Gerrit zeven morgen en één roede land afgegraven in plaats van zes morgen. Het conflict waar het over gaat is wel duidelijk. Maar is hier ook sprake van landjepik? Procureurs en advocaten van beide partijen hebben het er maar druk mee. Oude zaken worden uitvoerig opgerakeld. Het blijkt dat in *'voorlede tijden questie verresen sijnde tusschen Johan Pleunis, scholtis te Tricht, als man ende voocht van Joffrouw Geertruijt Vos, sijn requiranten (verzoeker) voorsaet en Joffrouw Agneta Vos (zuster van Geertruijt) ter eenre ende de weduwe ende erfgenamen van saliger Peter Cornelisz Spijcker ter andere sijde'*.

Uit de processtukken blijkt o.a. dat Juffr. van Noortwijck in haar testament van 4 februari 1602 (niet gevonden) aan Geertruijt Vosch van Avesaat en aan haar vader Gerrit ieder een derde deel van de achttien morgen land had gelegateerd. Op 6 mei 1603 weten Peter Cornelis Spijcker en Gerrit Vosch van Avesaat tot een akkoord te komen omtrent de scheidingsgrenzen van hun gebied. Daarbij zou *'Peter Cornelisz Spijcker en sijn huisvrouw uijt saecke dat haer lant leggende was aent noortquartier daer voor genieten een mergen end twee hont lants'*.

Het is onduidelijk wat hier de reden voor was. De problemen leken toen opgelost maar na het overlijden van Gerrit Vosch van Avesaat en Peter Cornelisz Spijcker, wordt de kwestie door wederzijdse erfgenamen weer opgerakeld. In het jaar 1614 wordt er een nieuw akkoord gesloten tussen de weduwe Spijcker en Johan Pleunis,

echtgenoot van Geertruijt Vosch van Avesaat. Uit dit akkoord valt op te maken dat nu Johan Pleunis zich meer land had toegerekend dan de twaalf morgen. Hij compenseert dat met geld maar behoudt zich het recht voor om het land opnieuw te laten meten. Beide partijen, op dat moment blijkbaar tevreden, laten het hierbij en ondernemen geen verdere actie ¹³⁾.

De erfgenamen van Peter Cornelisz Spijcker

In een uiterst ingewikkelde en gedetailleerde transportakte van 23 april 1624, gepasseerd voor de schepenenbank van Maarssen, verkopen Henrick Rutghersz en zijn vrouw Anneken Henricxdr van Cauwenhoven aan Joffr. Anna Dubois, weduwe van Johan Andriesz de Jacques, wonende te Amsterdam, *'seven mergen lants gelegen in den gerechte van Maerssen ten dele boomgart, weijlant ende boulant zijnde, mette huijsinge, schuijren ende drie bergen gelegen ten noorden(!) naest aen de Stene camer genaemt Obbuieren, streckende voor utte Vecht tot in de stadtsweteringe toe, daer zuijtwoerts de voorsz stenecamer ende noortwaerts t convent van Sinte Catharijnen t Utrecht naest gelegen sijn'*.

Henrick Rutghersz en zijn vrouw hadden de landerijen gekocht van Lambert Ghijsbertsz, schout van Zuilen, die als gemachtigde optrad namens de diverse erfgenamen van Peter Cornelisz Spijcker en zijn huisvrouw Petergen Peters Wolphersdr. Een van de erfgenamen was *'Elbert Cornelisz woonende op Meerwijck int gerecht van Suijlen in den hoeck'*. Ook hij had zijn aandeel in de erfenis verkocht aan Henrick Rutghers. De uitdrukking *'bij of naast de stenecamer'* werd in de volksmond gebruikt als een geografische aanduiding. Niet onlogisch, aangezien de stenen kamer (Opburen) evenals de zuidelijker gelegen Zuilense korenmolen duidelijk een ijkpunt vormden in het landschap. Op 22 december 1639 zou Anna du Bois nog 1,5 mergen weiland, gelegen in de *'Maten'*, kopen van Abraham van de Graaf en Jan Jacobsz van Werckhoven, tichelaars (steen- en pannembakkers) in Maarssen.

Oktober 1642

Op 20 oktober 1642 verschijnt Gerrit Coninck voor het gerecht van Maarssen, *als man ende voocht van Joffr. Geertruijd Vos van Avesaet tegenwoordich wonende ter Eem als eijgenaer van de helfte van twaelff mergen lants metten boomgaert ende vervallen stenecamer genaemt Opbueren staende ende gelegen in desz gerechte*. Hij laat de secretaris van het gerecht Maarssen, Augustijnsz, weten dat hij een aantal hypotheeken heeft afgelost. Hij kon zich dat permitteren omdat Geertruijd dat jaar nog gedeeld had in de nalatenschap van een familielid van haar eerste man. Gerrit verzoekt de secretaris de plechten (hypotheekakten) te casseren (teniet te doen) en daarvan aantekening te maken in de schepenboeken. Hoewel de plechten veel bijzonderheden en details bevatten, beperken we ons slechts tot het weergeven van de meest essentiële zaken. De eerste plecht die Gerrit aanbiedt is gedateerd 26 augustus 1606 en kwam ten laste van Cunera WittenEng, weduwe van Jor Gerrit Vosch van Avesaat, de schoonmoeder van Gerrit Coninck. De tweede plecht is gedateerd van 19 april 1601 en kwam ten laste van Gerrit Vosch van Avesaat. Een derde plecht is gedateerd van 14 juni 1615 en kwam weer ten laste van Geertruijd Vosch van Avesaat, weduwe van Jan Pleunis, wonende in Tricht en Agniet Vos wonende in Utrecht. Op 19 oktober werden deze drie plechten afgelost.

De laatste plecht die Gerard Coninck laat zien is gedateerd van 3 maart 1606 en kwam evenals in de eerst genoemde plecht ten laste van Juffr. Cunera Witten Eng. Op 20 oktober 1642, de dag dat Gerard voor de secretaris verscheen werd ook deze plecht afgelost. Overigens werden in alle plechten als onderpand de twaalf c.q. delen van de twaalf morgen land genoemd. De oudste plecht uit 1601 vermeldt als onderpand *'t derden deel van twaelff mergen lants neffens t derdendeel van de hofstede daer t huijs, berch ende schuijpr op staet'*.

In de hypotheekakte van 26 augustus 1606 wordt voor het eerst gesproken over de *'vervallen stenecamer'*.

Opburen en Opburen c. q. Dubois en Coninck

De achttien morgen land, eens eigendom van Wendelmoet Ruijsch, waren dus opgesplitst.

Geertruijd Vosch van Avesaat en haar zuster Agneta waren, na het overlijden van hun vader circa 1606, eigenaressen geworden van circa twaalf morgen land. Agneta verkocht haar deel aan Eduard van Hemert.

De overige zes of zeven morgen land waren in 1624 verkocht door de erfgenamen van Peter Cornelisz Spijcker aan Anna Dubois. Laatstgenoemde kwam met haar familie oorspronkelijk uit Antwerpen¹⁴⁾. Anna heeft wel met haar knecht en dienstmeid in Maarssen gewoond. Zij overleed circa 1649/1650.

Op verzoek van de erfgenamen werden haar onroerende goederen op 19 februari 1650 door de schout Peter van Dulcken en de schepenen Stoffel Quant en Henrick Rutghersz op hun waarde getaxeerd. De taxatie betrof *'seeckere huijsinge ende hofstede, groot ongevaerlijck een mergen gelegen in desz gerechte genaemt Opbueren'*. De waarde werd geschat op maar liefst 3600 gulden! Had Anna haar huis laten opknappen? Het is zeker niet ondenkbaar dat zij haar huis liet verbouwen tot een buitenplaats. Geschat werd ook *'seecker huijsigen ende erffgen staende ende gelegen tusschen den dijk ende Vecht in desz gerechte ontrent de stenecamer t'selve waerdich te zijn d'somme van vierhonderd ca: gulden'*. Aangezien er verder alleen nog wei- en hooiland op waarde werd getaxeerd, kan het niet anders zijn dat dit huisje met erf, identiek is aan het huis dat Anna Dubois op 30 april 1644 had gekocht van de erfgenamen van Cornelis Geerensz van Rhijn en Geerten Petersdr. Zij kocht toen *'seeckere huijsing, hofstede ofte erve ontrent de stenecamer streckende uit utte Vecht tot over den dijk toe daer d' abdijs van St Catarijn zuijtw. ende d'erfgenamen van za: Jans Jansz ter Stege noortw. naest gelant zijn'*. Waarschijnlijk betreft het hier het latere goed Oudenaarden. Op 20 november 1652 zou Arnout van Westrenen als gemachtigde van de executeuren van het testament van Anna Dubois dit goed verkopen aan Henrick Rutgersz wonende in Maarssen. De omschrijving van het

goed in de transportakte is dan exact hetzelfde als bij de aankoop in 1644. Waarschijnlijk was Henrick Rutgers ook de naamgever van Oudenaerden. Wie de erfgenamen zijn geweest van Anna Dubois is niet helemaal duidelijk. Een van de erfgenamen zal zeker haar zuster Maria Dubois zijn geweest. Mogelijk was zij zelfs de enige erfgename. Zij was gehuwd met Gelis van Luffele. Haar dochter Sara van Luffele huwde te Amsterdam in 1644 met Abraham Engels. In de eerder vermelde processtukken uit het jaar 1660 wordt gesproken van Anna van Uffelen als opponente van Gerrit Coninck. Deze Anna kan eveneens een dochter geweest zijn van Gelis van Luffele. Maar het ligt meer voor de hand om te veronderstellen dat er hier sprake is van een naamsverwisseling tussen Anna Dubois en Maria Dubois, weduwe van Van Uffele. In ieder geval laat Maria Dubois nog eenmaal van zich horen als zij in 1662 voor het gerecht van Maarssen verschijnt. Zij laat een akte zien waaruit blijkt dat de landmeter David Molsbeek op haar verzoek op 23 mei 1660 *'heeft doen meten een pceel lants aen de westzij van de Vecht, daer het huijs Obbuieren op staet ende groot bevonden zes mergen vier hond drie ende veertich roeden'*. De landmeter noemt Maria Dubois in zijn rapport *'Joffrou Obbuieren'*. Maria Dubois wordt in het lidmatenregister van Maarssen genoemd als *'Juffr. van Uffelen op Opbuieren, doot 1665'*. Na het overlijden van Maria zou haar dochter Sara haar moeder opvolgen in de eigendom van de landgoederen. Opvallend is dat er in de akte van de landmeter gesproken wordt over de hofstede *'Obbuieren'*. Sterker nog! In dezelfde akte wordt melding gemaakt van taxatie van de inboedel en de huisraad *'in haer huis Obbuieren'*. Voor alle duidelijkheid: de hofstede Opburen van Maria Dubois (Joffrou Obbuieren) lag ten noorden naast de *'stenecamer ofte Opburen'* van Gerrit Coninck. Het merkwaardige feit doet zich nu voor dat zowel Gerrit Coninck als Maria Dubois hun huis en landerijen betitelden als de Hofstede Opburen. Rivaliteit en het uitwisselen van stekeligheden moeten geheerst hebben tussen beide families. In verband met belastingperikelen in Amsterdam, verklaarde Sara van Luffele in 1698 voor de schepenbank van Maarssen

'al lang voor den jaare 1674 hier (Maarssen) gewoont te hebben'. Haar man Abraham Engels was toen al geruime tijd overleden. Ook Sara hield de benaming *'huijsinge en hofstede Opburen'* aan. Na haar overlijden, circa 1703, zou in loop der jaren haar zoon Izaak Engels de aanduiding *'Hofstede Engels Opburen'* gebruiken.

Coninck en Opburen

In een akte uit het jaar 1655 wordt het Opburen van Gerrit Coninck voor het eerst uitvoeriger omschreven. Joffr. Maria de Rechteren van Hemert, een nakomelinge van Eduard van Hemert, leent zeshonderd gulden bij Henrick Jansz van de Berch, burger van Utrecht. Als onderpand dienden *'twe mergen, zijnde het seste part in twaelf mergen lants met het getimmer bepotinge ende beplantinge daer op staende vanouts genaemt op Bueren off de steenen camer onder desen gerechte van Maerssen aen de westzijde van de Vecht gelegen, streckende van de Vecht tot aen de Maerssenbroeckerdijck toe daer zuijtwoerts d'erffgenamen van Joffr. Steenberghe ende noortwaerts Joffr. Maria du Bois weduwe van Uffelen naest gelant ende gelegen zijn'*. Op 24 mei 1660 zou *'Jeronymus de Wilhelm'* als de nieuwe eigenaar van het goed Opburen deze plecht afllossen.

Op 6 juli 1656 verkoopt Joffr. Maria de Rechteren van Hemert *'beiaerde dochter mede erfgenaem van Eduwaert van Hemert haer za: grotevader, aen Gerrit Coninck sijn huijsfr. ende haerluijder erfgenamen, seeckere seste pard in elff ofte twaelf mergen lants gelegen in desz gerechte genaemt Obbuieren ofte de stenecamer, soo de vordere gedeelten hem selfs zijn competerende'*. Let wel: de akte rept over elf of twaalf morgen land. Er bestaat dus nog steeds onduidelijkheid over het aantal morgen. De geleende zeshonderd gulden van Maria de Rechteren komen nu ten laste van Gerrit Coninck maar Gerrit heeft nu wel het originele bezit van de elf of twaalf morgen land, eens eigendom van zijn schoonvader Gerrit Vosch van Avesaet, in zijn bezit gekregen.

De volgende belangrijke mutatie in de geschiedenis van het goed Opburen volgt op 3 maart 1658. *'Gerardt Coninx wonende aen de Eembrugge tot der Eem als gemachtigde van sijnen soon Coenraet Co-*

nincx heeft ontvangen wt handen van Johan Knoop ende Teuntgen Meursdr. echtelieden tot Utrecht d somme van 1400 carolus gulden. Een en ander werd beklonken bij de notaris Cornelis van Vechten in Utrecht. Als onderpand diende 'seeckere Oud vermaerdt Slot vervallen wesende, genaempt Opbueren met omtrent elff mergen lants daer aen behorende soo in boomgaert, weij als bouwlandt tesamen staende ende gelegen in desen gerechte van Maerssen ende streckende wtte vechte westwaerts op tot de schouwetering toe, daer ten suiijden Elbert in den Hoeck ende ten noorden Anna van Uffelen'. Het goed Opburen was Coenraet Coninck toegefallen als erfgenaam van zijn overleden, moeder Joffr. Geertruijt Vosch van Avesaat. Opburen was nu in totaal belast met tweeduizend gulden.

Maar wat te denken van de verrassende zinsnede 'seeckere Oud vermaerdt Slot vervallen wesende, genaempt Opbueren'.

Retoriek van Gerrit Coninck? Was Opburen in oude tijden een kasteel, een versterkte vesting, een versterkt huis uit steen opgetrokken? In dat licht bezien is het van belang te weten wat de benaming 'steenecamer' inhoudt.

Steenecamer

Volgens het woordenboek der Nederlandse Taal staat 'kamer' voor onder meer klein huisje of woninkje bestaande uit één vertrek. De uitdrukking 'De Steenen Kamer' komt voor als naam van landhuizen, kastelen en dergelijke. Ook kwamen we de term tegen 'Steene brugh ofte camer aen de wech van Emenes tot aen de dorpe van Eembrugge'.

Onderzoek heeft aangetoond dat er een laatmiddeleeuws boerderijtype heeft bestaan genaamd 'stenen kamer'. Tegen een bestaand houten huis of boerderij werd een stenen kamer gebouwd. Het was een kamer bestaande uit een half verzonken onderbouw, een huis en een zolderruimte. De kamer bestond dus uit gemetselde bakstenen. Het had een eigen toegang en een haardstede (schoorsteen) ¹⁵. Een andere bron beschrijft een 'steenecamer' als aanduiding voor kasteel, erf of huis. Het was vaak de herenkamer die aan een boerderij was gebouwd ¹⁶. Zo'n stenen kamer (herenkamer) diende dus als ontvangst- en verblijfkamer

voor de landheer. In de al eerder genoemde hypotheekakte uit het jaar 1601, betrekking hebbende op de Maarssense stenen kamer, wordt gesproken over de 'hofstede daer t huijs, berch ende schuijrt op staet'. In het jaar 1606 spreekt men over de vervallen 'stenecamer genaemt Opbueren'.

Een kaart uit het jaar 1599 geeft aan dat er ook een 'stene caemer' bestond in Vleuten thans Leidse Rijn ¹⁷. Zie onderstaande afbeelding.

Afb. 4 Stenen kamer te Vleuten. De woorden 'stene caemer' staan ingetekend boven het huis.

De afgebeelde woning met een boerderij, gelegen aan het riviertje de Heycop, vormen één geheel. Het huis geeft een kasteelachtig aanzien. Het is zeker niet onmogelijk dat zo'n zelfde 'steenecamer' aan de westzijde van de Vecht aan de zuidkant van Maarssen gelegen heeft. Waarschijnlijk diende ook de Maarssense stenen kamer als herenkamer en ligt er mogelijk een link naar de eerder genoemde Hendrik van Opbueren te Maarssen die in het jaar 1407 overleed. Dat zou dus ook kunnen betekenen dat Wendelmoet Ruijsch van de stenen kamer of herenkamer gebruikmaakte. Zij woonde voornamelijk in Utrecht maar zal ongetwijfeld van tijd tot tijd haar landerijen in Maarssen bezocht hebben. In de loop van de 17de eeuw zou de uitdrukking stenen kamer uit de Maarssense geschiedenis verdwijnen. Een van de laatste vermeldingen is uit het jaar 1661. Op 12 augustus 1661 hadden de schepenen en secre-

taris van Maarssen op verzoek van 'Sr. David Cordoso Jode zich getransporteert ontrent de stenecamer anders genaemt Obburen waar mr. Cornelis van de Hove, chirurgijn, had doen beschouwen het doode lichaem van het dochtertgen van za: Jan Cordoso, broeder van de voorsz David Cordoso out (soo wij verstonden) elff iaren in den voorleden nacht doort omvallen van een waegen, vermits de grote duisterheit verdroncken. In 1669 wordt nog eenmaal in een notariële akte de term 'bij de steene camer' genoemd. Als we een sprongje in de tijd maken, wordt in het jaar 1691 na het overlijden van Guiljam Pels, toen eigenaar van Opburen, o.a. getaxeerd 'twee mergen, twee hondt lants gelegen onder desen gegrege bij de Heere Camer'. Ongetwijfeld werd hier de stenen kamer bedoeld. Maar de stenen kamer (herenkamer) bestond niet meer. Sedert het begin van 17de eeuw ontstonden er buitenplaatsen, aangelegd door welgestelde stedelingen. Deze buitens, vaak met boerderij, dienden vooral als zomerverblijf. Anna en Maria Dubois alsmede Gerrit Coninck hadden daar een bescheiden begin mee gemaakt. Hun opvolgers zouden deze buitens, gelegen aan de zuidkant van Maarssen, op de westoever van de Vecht, allure en aanzien geven.

Henny van Elk

(wordt vervolgd)

Literatuur: Buitenplaatsen in Utrecht, M. Zeil-maker. Uitgeverij Matrijs Utrecht, 2004.

Verwijzing: De belangrijkste bron voor dit artikel is: Het oud rechterlijk archief (schepenbank) van Maarssen dat zich bevindt in het Utrechts Archief. Aangeduid als: HUA. Toegang 49, dorpsge-rechten Maarssen, inv. nrs. 1425 t/m 1440. Jaren 1624 t/m 1811.

De overige bronnen zullen zoveel mogelijk apart worden vermeld.

- 1) Het lustoord tusschen Amstel en Grebbe. J.B. Christemeijer, 1837, blz. 97/98.
- 2) In deze publicatie wordt de spelling 'Opburen'

aangehouden zoals die gangbaar was in de tweede helft van de 19de eeuw. Verder is in de tekst, voorzover van toepassing, de spelling van de originele stukken aangehouden.

- 3) HUA. Atlas. Tekening van N. Wicart. Catalogusnr. 35253.
- 4) HUA. Studiezaal, collectie Booth. Genealogische aantekeningen.
- 5) HUA. Bibliotheek, VIII G 44. Bronnen tot de bouw-geschiedenis van den Dom te Utrecht. Dr. N.B. Ten Haeff, 2e deel, eerste stuk, o.a. blz. 65. Zie ook de naamindex.
- 6) HUA. De 'monumenta' van Buchel, blz. 175, folio 94r. Ook op de website van het Utrechts archief uitvoerig te raadplegen.
- 7) Ridders in een klooster. Hedde Biesma, 1999, blz. 73.
- 8) HUA. Atlas. T. a. A.B. 81.
- 9) HUA. Not. Nicolaas van Lostadt, toegang 34-4, inv. nr. U 010 a 008 d.d. 25-01-1623.
- 10) HUA. Staten van Utrecht. Toegang 58, inv. nr. 400. Leggers van oudschildgeld, 1548. Een morgen (mergen) was groot 0.828 ha. Een roede was groot 13.8 m2. J.M. Verhoeff. De oude Nederlandse maten en gewichten. 1983.
- 11) HUA. Financiële instellingen. Toegang 37, inv. nr. 1674. Oudschildgeldregisters 1599/1600.
- 12) Liber amicorum. Uitgave van het Koninklijk Ne-derlandsch Genootschap voor geslacht- en wapen-kunde 2001. Llewellyn Bogaers. De manifestatie van nieuwe rijken in laatmiddeleeuws Utrecht, blz. 65 e.v.
- 13) HUA. Hof van Utrecht, toegang 239-1, inv. nr. 252-71, G 48.
- 14) Centraal Bureau voor de genealogie (CBG). Genea-logie Dubois, handschrift, GHS 02 E17.
- 15) G. Alders. Middeleeuwse stenen kamers in Neder-land. Hollandse Studiën, 1982.
- 16) Gerard van Berkel en Kees Samplonius. Nederlan-dse plaatsnamen. 1995, blz. 221.
- 17) HUA. Atlas. Kapittel St. Jan te Utrecht.

Notulen

van de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Historische Kring Maarssen van donderdag 23 februari 2006

Aanwezig zijn 56 leden en de 9 leden van het bestuur.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen hartelijk welkom op de 34e ledenvergadering.

Enkele leden zijn met kennisgeving afwezig.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

Ingekomen: Binnengekomen is het verslag van de kascontrolecommissie. Dit verslag wordt behandeld bij agendapunt 6.

Mededelingen:

- Voor de excursie op zaterdag 13 mei 2006 naar Dordrecht zijn er nog enkele plaatsen in de bus vrij.
- Op woensdag 1 maart 2006 vindt voor de derde maal een ledenavond plaats om alle belangstellenden de gelegenheid te geven de diaserie over oud-Maarssen en de film uit het jaar 1957 te bekijken. Bij de eerste twee avonden is tweemaal een groep van zo'n 90 personen onverrichterzake weer huiswaarts gegaan, reden om voor deze derde avond gereserveerde kaartjes te verstrekken. Voor mensen die geen kaartje hebben voor de 1e maart is er op donderdag 9 maart 2006 nog een kans. Het bestuur is verrast door de overstelpende belangstelling voor deze avonden. Er zijn al diverse afspraken gemaakt om de lezing ook elders te verzorgen, zodat het aantal bezoekers van deze lezing uiteindelijk op zo'n 1000 personen komt.
- Er zijn geen namen ingediend van tegenkandidaten voor agendapunt 10, de bestuursverkiezing.
- Het verslag van deze vergadering zal op de website en in de periodiek van mei 2006 opgenomen worden.

3. Notulen van de ledenvergadering van donderdag 24 februari 2005

Inhoudelijk:

- de naam van één van de leden van de kascommissie, de heer Berkelmans is foutief gespeld. Dit moet zijn Beukelmans.
- Structuurvisie gemeente moet zijn provincie. De notulen worden na correctie van deze twee punten goedgekeurd, onder dankzegging aan de secretaris.

4. Jaarverslag over het jaar 2005

Nieuw is de opmaak van dit verslag, in twee kolommen, zoals het ook in de periodiek van mei 2005 is opgenomen. De vereniging kent elk jaar weer een groei van het aantal leden. Met name mailing in nieuwe wijken heeft nieuwe leden opgeleverd. De Historische Kring Maarssen is de enige vereniging in de omgeving die zo'n gestadige groei kent.

Het verslag toont niet alle activiteiten die de vereniging het afgelopen jaar ontplooid heeft. De voorzitter maakt een enkele opmerking over andere activiteiten die zijn/worden ontplooid:

- Er is nog enige onzekerheid of de boekenmarkt op zaterdag 1 april 2006 wel doorgang zal vinden. De leden zullen hierover worden geïnformeerd wanneer er meer duidelijkheid is.
- Bij de kraam is het boek van J. de Pijper te koop met de titel 'Een wandeling door Maarssen'.

Omdat het drukken en uitgeven van dit boek gesponsord is kunnen wij dit boek aanbieden voor de schappelijke prijs van € 7,50.

- De Historische Kring is betrokken geweest bij de restauratieplannen voor het hek van Doornburgh. Dit hek is opnieuw geopend op donderdag 24 november 2005. Voor deze gelegenheid zijn er vouwfolders uitgegeven met de geschiedenis van het huis. Deze zijn nog te koop bij de kraam. De opbrengst ervan komt ten goede aan dit doel.
- De reizende tentoonstelling 'Groete uit Maarsen'. Deze is gestart op 4 februari in verpleeghuis Snavelenburg, is vervolgens op 5 mei opgezet in Huize Maria Dommer en is van 2 september tot half december in Zorgcentrum Merenhoef te bezichtigen geweest. Bij de samenstelling van deze expositie is er ook een actieve deelname geweest van het archief Vecht en Venen op logistiek gebied en door het beschikbaarstellen van materialen. In 2006 zal deze tentoonstelling ook nog in de Maarssenbroekse bibliotheek te zien zijn.

Er zijn verder geen op- of aanmerkingen. Het verslag wordt goedgekeurd onder dankzegging aan de secretaris.

5. Financieel verslag over 2004 en de begroting voor 2005

De voorzitter licht het financiële verslag toe en roept de leden op vragen te stellen.

Er is een batig saldo van € 416,42. Deze post komt terug op de balans en staat bij de passiva abusievelijk vermeld als Winst. De hoogte van de post 'kosten ledenavonden' is wat hoger omdat er wat duurdere sprekers zijn geweest. De kosten voor de excursie van dit jaar vallen wat hoger uit, zodat er een reservering van € 250,00 is opgenomen. Een uitgave die niet terugkomt, is de aanschaf van acceptgirokaarten. De Postbank is voornemens het gebruik ervan verder te digitaliseren. Er zal derhalve een laserprinter aangeschaft dienen te worden, om diverse gegevens zelf uit te printen op de acceptgiro's. De uitgave voor deze printer was niet begroot, deze komt in het financieel verslag over 2006 terug bij de uitgaven. Op de balans staat de

post 'nog te ontvangen contributie'. Een aantal leden heeft, ondanks herhaalde aanmaningen, verzuimd de contributie over 2005 te betalen. Deze personen zijn geroyeerd als lid.

Daar er verder geen vragen zijn, doet de voorzitter het voorstel het financieel verslag vast te stellen. De samenstelling ervan plus het daarnaast voeren van de ledenadministratie is weer een buitengewone klus geweest. De penningmeester ontvangt applaus voor het samenstellen van de beide stukken.

6. Verslag van de kascommissie

Deze commissie, bestaande uit de heren Brinkhof en Beukelmans, heeft de financiën gecontroleerd. De heer Brinkhof doet verslag. Op uitnodiging van de familie Wolters hebben zij daar thuis de boeken en stukken gecontroleerd. De saldi, balansen, in- en uitgaven geven een getrouw beeld van de financiën. De stukken zien er professioneel uit en zijn sluitend met een batig saldo van € 416,42. De kascommissie, benoemd door de ledenvergadering op donderdag 24 februari 2005, volgens artikel 11 lid 2 van de statuten, doet het voorstel het bestuur décharge te verlenen. Onder applaus wordt hieraan gehoor gegeven.

7. Vaststelling van de contributie over 2006.

De voorzitter doet het voorstel de contributie voor 2006 op hetzelfde bedrag te houden als vorig jaar, zijnde € 12,00. Dit voorstel wordt onder applaus aangenomen.

8. Verkiezing kascommissie

De voorzitter stelt voor de heren Beukelmans en Brinkhof opnieuw te benoemen tot leden van de kascommissie. Mevrouw N. van Haaften en de heer W.M. Bos staan als reserve genoteerd. Dit voorstel wordt onder applaus aangenomen.

9. Verslag uit de commissies

De werkgroep *informatiepanelen* heeft een aantal borden geplaatst in het verslagjaar. Een opsomming hiervan is opgenomen in de periodiek. Er is nog geld in kas voor een paneel in Maarssen-

broek. In alle andere kernen, Maarssen-dorp, Tienhoven en Oud-Zuilen, staan nu meerdere panelen. Suggesties van leden zijn welkom.

De werkgroep *archeologie*. In 2004 zijn er werkzaamheden uitgevoerd door de firma Kondor Wessels op het terrein van de ACF. Hierbij zijn de fundamenteën van molen De Ridder vrijgekomen. De resultaten zijn gefotografeerd en gearhiveerd. In het afgelopen jaar is de grond onderzocht in Oostwaard waar de ondergrondse stortkokers zijn geplaatst. Dit heeft weinig resultaat opgeleverd. De *periodiek* is aan haar 32e jaargang bezig. Er heeft een redactiewisseling plaatsgevonden in 2005. Mevrouw M. Hatzmann heeft deze overgedragen aan de dames N. Bertens en I. de Jong. Er heeft ook een wijziging plaatsgevonden op grafisch gebied. Bij de drukkerij wordt onze periodiek door iemand anders verzorgd. Dit heeft geleid tot een wat dunnere uitgave in november 2005 en een volledige nieuwe lay-out voor de februari-periodiek van 2006.

10. Bestuursverkiezing

Statutair treden af mevrouw A. Wolters en de heer W. Klever. Mevrouw Wolters wordt onder applaus door de ledenvergadering herbenoemd. De heer W. Klever heeft zich niet herkiesbaar gesteld. De voorzitter geeft aan dat we hier afscheid nemen van een waardevolle kracht, die met enthousiasme veel heeft gedaan voor de Kring. Met de overhandiging van een boekje en een Bisonbon wordt de heer Klever onder applaus bedankt door de voorzitter.

Vervolgens wordt het woord gericht tot mevrouw M. Hatzmann. In de bestuursvergadering van 27 juni 2005 is er aandacht besteed aan het vertrek van mevrouw Hatzmann en aan de overdracht van de redactie van de periodiek, maar tijdens deze ledenvergadering nemen wij officieel afscheid van haar als lid van het bestuur. De betekenis van mevrouw Hatzmann voor het bestuur en de vereniging is buitengewoon geweest. Zij heeft ruim elf jaar de redactie van de periodiek verzorgd, veel artikelen zelf geschreven of gereedgeerd en de contacten met de drukker onderhouden. Onder applaus wordt haar een boekje

en een DVD-hoesje aangeboden. Op de in de maak zijnde DVD staan 'de complete werken' en de foto's van de ledenvergadering worden daar nog aan toegevoegd. De voorzitter stelt de ledenvergadering voor mevrouw Hatzmann te benoemen tot erelid. Onder applaus wordt dit voorstel aangenomen.

Een ander lid van het bestuur dat zijn sporen verdiend heeft, wordt hierna toegesproken door de voorzitter. Het is de heer A. de Zwart, vice-voorzitter en inmiddels dertig jaar lid van het bestuur. De heer De Zwart is een man die niet op de voorgrond treedt, veel artikelen heeft aangeleverd voor de periodiek, maar vooral als persoon, door zijn betrokkenheid en menselijkheid en door zijn inhoudelijke bijdragen zeer veel heeft bijgedragen aan de vereniging. Onder applaus wordt de heer De Zwart hiervoor bedankt. Vervolgens wordt hem onder applaus de zilveren erepenning aangeboden.

11. Rondvraag

De heer Hoffmann vraagt zich af of men de spreker van de lezing na de pauze, de heer J.W. Gunning, kan verzoeken mee te betalen aan een informatiepaneel voor Leeuwenburg.

12. Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde, beëindigt de voorzitter de vergadering rond 20.45 uur. Hij dankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng. Na de pauze wordt een lezing verzorgd door de heer J.W. Gunning, eigenaar van Leeuwenburg, over zijn huis en de omgeving daarvan.

*Namens het bestuur,
Ria Tijhuis, secretaris*

Uit de oude schoenendoos (nr. 26)

Openbare School aan de Breedstraat

De foto van de leerlingen en juffen van de bewaarschool in het vorige nummer heeft geen reacties opgeleverd, wat, gezien de ouderdom van die foto, ook niet zo verwonderlijk is. Des te leuker is het daarom dat we deze keer via oud Maarssenaar Gerard van den Hoed, tegenwoordig woonachtig in Ruinerwold in Drenthe en deze winter een van de vele enthousiaste bezoekers van de filmavonden, de beschikking hebben over een schoolfoto die van recentere datum is en daardoor meer herkenning zal opleveren. Gerard van den Hoed, geboren aan de Langegracht op nummer 37, ging in de Breedstraat naar school en was tot 1963 werkzaam bij bakkerij Van Arkel in Maarssen. Vanuit de bakkerij bezorgde hij vele jaren brood bij de mensen aan huis en als zodanig was hij ook twee seconden te zien in de NTS-film 'Nieuwe Steden' uit 1958. Veel namen van zijn medeleerlingen weet Gerard zich nog goed te herinneren en deze schreef hij voor ons op de achterkant van de foto. Aan de lezers de eer om het jaartal, de ontbrekende namen en eventueel de mogelijke schrijffouten in de namen door te geven. De twee onderwijzeressen zijn links juffrouw Bonkers (?) en rechts (?). Ook de naam van het eerste meisje links, bovenste rij

is onbekend. Vervolgens zien we, steeds van links naar rechts, Corrie HeespeLink, Lydie Damen, Corrie Lodder, Riekje Verkuil, Gertrude Jager en Marga van Arnhem, later een tijdlang een bekende Nederlandse televisiemedewerkster. Op de volgende rij zien we de heren Verkuil, Harry v.d. Bos, Klaas Veen, Helmert van Elst, Eric Koeman en Koos Plug. Daarvoor Kees van Bart, Josta Kelderman, Stientje Vonhof, Janny Dolman en Gerrit (? niet leesbaar). Op de voorste rij ten slotte nog Van Lent, Gerard van den Hoed en Van de Broek.

Naar aanleiding van nummer 24 van deze rubriek, over het autobusbedrijf 'Pluck den Dagh', meldde de heer R. Plomp uit Bilthoven mij dat Gerard Docter de eigenaar en oprichter van het genoemde bedrijf was. Docter verkocht het bedrijf en was daarna nog geruime tijd directeur van het GEVU in Utrecht.

Heeft u op- of aanmerkingen naar aanleiding van deze rubriek of heeft u misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan:

J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, tel: 561457, e-mail: jhsagel @ zonnet.nl

Over historie gesproken

Het Olde Regthuys

sinds 1657

Een, drinken

Leuk eten? Leuk eeten?

www.hetolderegthuys.nl

Het Olde Regthuys, Laan van Nifterike 101
3612 BP Tienhoven, Telefoon 0346 - 23 13 82

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

PYGMALION BEELDENDE KUNST

G a l e r i e
T a x a t i e s

K u n s t h a n d e l
K u n s t a d v i e z e n

Gespecialiseerd in Nederlandse schilderkunst en
grafiek eind 19de eeuw
&

beeldhouwkunst van midden 20ste eeuw

Schilders o.a. Nic.Bastert, W. van Leusden, C.Ritsema,
H.J.Haverman, M.Maris, J.Toorop, Is.Israels, e.v.a.

Open: tijdens tentoonstellingen vrij. t/m zo.-13 tot 17 uur & op afspraak
Langegracht 44 - 3601 AJ Maarssen Tel: 0346-556736 Jaap.Versteegh@Pygmalion-art.com

www.pygmalion-art.com

TWEEWIELER-SPECIALIST

DE HAAN

VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS

ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.

EIGEN REPARATIE-AFDELING

**OPEN MA,T/M VRIJ. 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00
VRIJDAG AVOND 19.00/21.00
ZATERDAG 8.00-16.30
WOENSDAG GESLOTEN.**

**NASSAUSTRAT 105
3601 BD MAARSSSEN
0346-561615**

**BOUWBEDRIJF
DE JAGER**

**Bouwbedrijf De Jager
Tuinbouwweg 33
3602 AT Maarssen
Tel. 0346 - 552454
Auto 0653 - 442034
Fax 0346 - 551920**

- **Voor verbouwingen**
- **Aanbouwen**
- **Badkamers**
- **Keukens**
- **Div. onderhoudswerken**